

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Кафедра міжнародних економічних відносин та маркетингу

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня магістр

на тему: **«СТРАТИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ СВІТУ: СТАН,
ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи Мев-61

Хлод Дмитро Олегович

напряму підготовки 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 292 «Міжнародні

економічні відносини»

Керівник: Линдюк А.О.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент: _____
(Прізвище та ініціали)

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет природокористування
Кафедра міжнародних економічних відносин та маркетингу
Освітній ступінь «Магістр»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
МЕВ та маркетингу
(назва кафедри)

(підпис)

Линдюк А.О.
(прізвище, ім'я, по батькові)

«06» березня 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Хлод Дмитро Олегович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи): Стратифікація доходів населення світу: стан, тенденції, проблеми
Керівник проекту (роботи) Линдюк Андрій Олександрович, к.е.н, доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЛНУП №55/к-с від «01» березня 2023 року
2. Строк подання студентом роботи до «10» листопада 2022 року
3. Вихідні дані до проекту (роботи): літературні джерела, наукові видання, статистичні дані, аналітичні матеріали міжнародних організацій
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
 1. Теоретичні підходи до вивчення стратифікації доходів населення світу
 2. Оцінка глобальних тенденцій та причин розшарування доходів населення
 3. Стратегії зменшення нерівності доходів населення світу та сприяння економічному зростанню країн
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
6. Дата видачі завдання «06» березня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для дипломної роботи).	01.09.2023 р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	20.09.2023 р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	05.10.2023 р.
4.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	01.11.2023 р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником ДР; виправлення зауважень у графічній частині).	10.11.2023 р.

Студент _____
(підпис)

Хлод Д.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Линдюк А.О.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

У роботі розглядається соціально-економічна суть стратифікації доходів населення. Вивчено об'єктивні передумови формування доходів населення світу. Обґрунтовано вплив економічних і соціокультурних процесів на міжнародну стратифікацію доходів. Проаналізовано розподіл глобального багатства в сучасних умовах. Досліджено глобальні та регіональні тенденції нерівності доходів населення. Визначено та деталізовано детермінанти стратифікації доходів населення. Напрацьовано перспективні напрями зниження рівня нерівності у світі. Запропоновано міжнародні та національні підходи до вирішення проблем стратифікації доходів.

Ключові слова: багатство, стратифікація, стратифікація доходів, доходи населення, нерівність доходів.

ANNOTATION

The paper examines the socio-economic essence of population income stratification. The objective prerequisites for the formation of incomes of the world population have been studied. The influence of economic and sociocultural processes on the international stratification of incomes is substantiated. The distribution of global wealth in modern conditions is analyzed. Global and regional trends in population income inequality were studied. Determinants of population income stratification are defined and detailed. Prospective directions for reducing the level of inequality in the world have been developed. International and national approaches to solving problems of income stratification are proposed.

Key words: wealth, stratification, income stratification, population income, income inequality.

УДК 330.564.2-027.543

Хлод Д.О. Стратифікація доходів населення світу: стан, тенденції, проблеми. – Кваліфікаційна робота. Кафедра міжнародних економічних відносин та маркетингу. – Дубляни, ЛНУП, 2024.

76 с. текст., 3 розділи, 24 рис., 4 табл., 64 літературних джерела.

У кваліфікаційній роботі розглянуто соціально-економічну суть стратифікації доходів населення. Вивчено об'єктивні передумови формування доходів населення світу. Обґрунтовано вплив економічних і соціокультурних процесів на міжнародну стратифікацію доходів.

Проаналізовано розподіл глобального багатства в сучасних умовах. Досліджено глобальні та регіональні тенденції нерівності доходів населення. Визначено та деталізовано детермінанти стратифікації доходів населення.

Напрацьовано перспективні напрями зниження рівня нерівності у світі. Запропоновано міжнародні та національні підходи до вирішення проблем стратифікації доходів.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ СВІТУ	8
1.1. Соціально-економічна суть стратифікації доходів населення	8
1.2. Об'єктивні основи формування доходів населення світу	16
1.3. Вплив економічних і соціокультурних процесів на міжнародну стратифікацію доходів	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПРИЧИН СТРАТИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ	31
2.1. Оцінка розподілу глобального багатства	31
2.2. Глобальні та регіональні оцінки нерівності доходів населення	40
2.3. Детермінанти стратифікації доходів населення	49
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ СТРАТИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ	55
3.1. Перспективи зниження рівня нерівності у світі	55
3.2. Міжнародні та національні підходи до вирішення проблем стратифікації доходів	61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	68
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК	73

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі питання стратифікації доходів населення стає надзвичайно актуальним і важливим предметом наукового дослідження. Зростання глобалізації, швидкі технологічні зміни та економічна нестабільність породжують нові виклики для розуміння розподілу доходів як на національному, так і на міжнародному рівні. Наукові дослідження в області стратифікації доходів сприяють розкриттю факторів, що впливають на соціальну справедливість, економічний розвиток та сталість суспільства.

Зростаюча різниця у розподілі доходів між верхнім та нижнім класами населення не лише загострює соціальні проблеми, але й може впливати на економічну динаміку та стабільність країн. Аналіз стратифікації доходів на світовому рівні стає важливим інструментом для розуміння динаміки глобальних економічних та соціальних процесів. Вивчення тенденцій у розподілі доходів дозволяє ідентифікувати фактори, що сприяють або стримують економічний розвиток, а також розробляти стратегії соціально-економічної політики для забезпечення більш рівного розподілу благополуччя в сучасному світі.

Саме тому вкрай важливим за сучасних умов є систематизація та здійснення аналізу сучасного стану стратифікації доходів населення, обґрунтування тенденцій цього процесу та висвітлити ключових проблем, які виникають у зв'язку із розподілом економічних ресурсів.

Інтерес до різних аспектів розподілу багатства і доходів проявлявся з давніх часів. У минулому цю проблему висвітлювали представники класичної школи економіки (Г. Кінг) і школи фізіократів (Ф. Кене і А. Тюрго). У зарубіжній літературі багато цікавих і пізнавальних праць присвячено вивченню проблеми добробуту і розподілу доходів, зокрема, Т. Веблена, Д. Кейнса, А. Хайєка, М. Фрідмана, П. Самуельсона і багатьох інших. Серед праць сучасних вітчизняних вчених в тому чи іншому аспекті,

що вивчають проблеми формування диференціації доходів, виділяються роботи О. Гладун, Я. Довгенко, А. Дутчак, О. Кролевець, Е. Лібанова, О. Милашко, Н. Павліха та інших. Багато пропозицій вноситься щодо заходів соціального захисту бідних та соціальної політики, що проводиться. Однак все це не забезпечує соціальну справедливість. Зберігаються умови нерівності доходів, а отже, і життєвого рівня різних верств і груп населення. Нинішній критичний період внутрішніх економічних подій настільки унікальний, що вимагає швидкого осмислення, події відбуваються з такою швидкістю, що навіть думка не встигає за ними.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розуміння процесів, що відбуваються у сфері диференціації доходів населення світу в умовах сучасних трансформаційних процесів, вивчення тенденцій та закономірностей, а також обґрунтування теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення вивчення та розподілу грошових доходів населення світу.

Відповідно до поставленої мети у кваліфікаційній роботі були поставлені наступні завдання:

- розкрити сутність та особливості розподілу доходів населення;
- виявити причини диференціації доходів;
- визначити основні тенденції у розвитку стратифікації доходів;
- проаналізувати динаміку змін у розподілі доходів протягом останніх десятиліть;
- оцінити вплив глобальних економічних та соціокультурних чинників на стратифікацію доходів;
- проаналізувати роль урядових політик у формуванні стратифікації доходів;
- дослідити взаємозв'язок між стратифікацією доходів та соціальною справедливістю;
- оцінити вплив стратифікації доходів на економічний розвиток країн;

- напрацювати пропозиції щодо поліпшення стратегій боротьби зі стратифікацією доходів на глобальному та національному рівнях.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі формування та диференціації доходів, формування соціальної нерівності та її подолання, функціонування механізму соціального захисту населення світу.

Об'єктом дослідження є різні групи економічно активного та всього населення світу, у тому числі ті, що характеризуються високими, середніми та низькими доходами, їх добробутом та рівнем життя.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є використання дедуктивного та індуктивного методів наукового пізнання. Використано також методи логічного мислення, ситуаційного аналізу, системного підходу, економіко-статистичних порівнянь, теоретичного узагальнення та прогнозування.

Достовірність наукових висновків і практичних рекомендацій ґрунтується на теоретичних і методологічних положеннях, сформульованих у дослідженнях зарубіжних і вітчизняних фахівців, присвячених проблемам розвитку міжнародної електронної торгівлі.

Інформаційною базою дослідження стали: офіційні дані Державної служби статистики України, статистичні дані Світового Банку, Міжнародного Валютного фонду та інших світових організацій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що результати дослідження можуть слугувати основою для розроблення та впровадження політичних та економічних стратегій, спрямованих на зменшення стратифікації доходів і поліпшення соціального становища населення. Таким чином, дослідження стратифікації доходів населення світу має ключове значення для розуміння сучасних викликів і може бути основою для розроблення практичних рекомендацій та стратегій, спрямованих на покращення якості життя населення на глобальному рівні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ СВІТУ

1.1. Соціально-економічна суть стратифікації доходів населення

Стратифікація доходів є важливою складовою соціально-економічної структури суспільства, що визначається розподілом доходів серед його членів. Це поняття вивчається в різних галузях науки, включаючи економіку, соціологію та політичну науку. Термін «стартифікація» був запозичений економічною наукою із природничих наук. Сучасне розуміння терміну включає не лише класові розбіжності, а й інші форми соціальної нерівності. спеціальне поняття, що означає розміщення чого-небудь шарами, шаруватість. Розшарування чогось залежно від неоднаковості якісних та кількісних ознак. Отже, термін «стратифікація» позначає окремі впорядковані шари. У суспільних науках цей термін використовується для позначення соціальних верств суспільства, тобто поділу суспільства на соціальні верстви.

Стратифікація обумовлена відмінністю індивідів за об'єктивними ознаками (економічними, професійними, освітніми, демографічними), а також суб'єктивними (ціннісними орієнтаціями, стилем поведінки). Відмінності між людьми стають ієрархічними, оскільки люди мають нерівний доступ до матеріальних і культурних ресурсів. Тому поняття стратифікації відображає розподіл індивідів і груп в ієрархічному порядку.

У соціологічно-економічному плані соціальна стратифікація виражає той факт, що існує ієрархічне розшарування соціальних позицій або категорій (відносини переваги і меншовартості), які можуть бути визначені як класи, страти, соціально-професійні категорії або сегменти. Ці елементи повинні відрізнятися від інших категорій на основі інших критеріїв, які, як правило, мають економічний, політичний і соціальний характер. На думку Генрика Доманського, основними детермінантами, що визначають становище людини в ієрархічній системі суспільних відносин, є місце

людини на ринку праці, наявність чи відсутність власності, участь у владі (як політичній, так і в ієрархії посад) [38, с. 15].

Д. Тернер розділив категорії людей відповідно до їх доступу до благ: «Коли цінний запас благ в даному суспільстві розподіляється нерівномірно, в результаті чого люди можуть бути віднесені до відповідної категорії на основі їх частки в цих благах, і вони визначають себе по-різному, то ми говоримо, що в цьому суспільстві існує система стратифікації. Для того, щоб стратифікація відбулася, досить, щоб члени даної категорії мали інший доступ до цінних благ» [54, с. 57]. Стратифікація, на думку Ентоні Гідденса, розуміється як структурована нерівність між окремими категоріями людей [42, с. 305]. З іншого боку, звертаючись до іноземної літератури, можна також послатися на Я. Щепанського, який визначав стратифікацію як функцію дистанції переваги чи меншовартості між групами, виходячи з критеріїв володіння, культурного рівня, способу життя, уявлень про вищість народження чи інших реальних чи уявних критеріїв [53, с. 204].

Поняття стратифікації доходів населення визначається складним еволюційним процесом, який включає історичний контекст та розвиток теоретичних підходів. Різноманіття підходів та інтерпретацій у визначенні стратифікації доходів свідчить про складність цього явища та його багатогранність.

На основі розгляду тверджень різних вчених пропонується наступне трактування поняття стратифікація доходів населення, яке доцільно розглядати як явище, що полягає у формуванні ієрархії соціально-економічних верств у суспільстві, де особи групуються за розміром та джерелами свого доходу, а також за ступенем доступу до різних соціальних, культурних та економічних ресурсів. Вона знаходить своє вираження в існуванні вищих і нижчих верств. Це зумовлено нерівномірним розподілом прав і привілеїв, прав і обов'язків, наявністю або відсутністю соціальних цінностей, влади і впливу серед членів тієї чи іншої спільноти. Отже,

стратифікація доходів в суспільстві пов'язана з різними позиціями, які займають індивіди в суспільстві, їх соціальним статусом і роллю.

Значний вплив на рівень доходів населення має рівень освіти, який часто визначає можливості людини на ринку праці і, відповідно, її дохід. Високий рівень освіти може стати ключовим фактором в досягненні високого соціального статусу, а відповідно доходу. Людина може займати різні посади в суспільстві, які мають для нього певне значення. Ці посади також по-різному оцінюються іншими. Кожна з цих соціальних позицій передбачає певні права і обов'язки, а також відповідний статус. Деякі статуси даються людині від народження – стать, етнічна приналежність і їх називаються приписаними [23]. Набутий статус досягається індивідом протягом його життя, наприклад, у професійній діяльності, шлюбі тощо. Вчені вважають, що статус – це «приписуваний людині ресурс, який відкриває перед нею можливості впливати на суспільство і через цей ресурс отримувати привілейоване становище в системі влади і розподілу матеріальних благ».

На дохід населення мають також значний вплив тип зайнятості та рівень професійного розвитку. Зокрема, високооплачувані професії мають тенденцію знаходитися в верхній частині соціальної стратифікації. Не меншого значення також мають зв'язки та соціальні мережі, які можуть визначити можливості для отримання високооплачуваних робочих місць та інших економічних переваг. Проблеми різниці в оплаті за різною расовою або гендерною ознакою також впливають на стратифікацію доходів, створюючи нерівні умови для різних груп населення.

Стратифікація доходів часто є джерелом соціальної нерівності. Невдоволеність низькими доходами може призводити до соціальних рухів, спрямованих на зміну економічної політики та реформу системи розподілу доходів. Стратифікація доходів населення є важливим аспектом сучасного суспільства, визначаючи соціальні та економічні нерівності. Розуміння цього поняття і взаємозв'язків з іншими соціальними явищами є ключовим для

розвитку політики, спрямованої на зменшення соціальної нерівності та підвищення життєвого рівня всього суспільства.

Рис. 1.1. Розподіл доходів населення за якісною та кількісними оцінками

Джерело: сформовано на основі [17].

Слід зазначити, що аналіз доходів пропонується здійснювати на основі якісної оцінки й обрахунку системи кількісних показників.

Якісна оцінка передбачає формування висновків на основі аналізу показників рівня та структури середньодушових доходів. Найбільш поширеними показниками, що використовуються для аналізу доходів населення, є середній дохід і порівняння з ним. Середній показник характеризує типове значення доходу в загальній їх сукупності, а відхилення відображає широту варіації доходів.

Для аналізу розподілу доходів населення застосовується середня арифметична величина, коли загальний фонд грошових доходів (фонд оплати

праці) ділиться на загальну чисельність населення (працівників) і визначається розмір доходу за умови рівномірного розподілу доходів у суспільстві.

Відзначимо, що стратифікація доходів, як соціальний феномен, має глибокі корені в історії суспільства [26]. Розуміння історичного аспекту формування цієї стратифікації є ключем для аналізу та розробки ефективних стратегій боротьби з економічною нерівністю у сучасному світі.

У стародавні часи формування стратифікації доходів було чітко пов'язане з рівнем доступу до ресурсів. До прикладу у сільському господарстві, власність на землю та худобу визначало соціальний статус особи, що спричиняло формування класів та ієрархії у суспільстві. У період феодалізму у Європі стратифікація доходів досягла нових висот. Земельна власність та контроль над виробництвом надавали аристократії велику владу та економічні переваги. Селяни ж, які працювали на земельних власників, опинялися в низькому соціальному статусі і мали обмежені можливості для підвищення свого доходу.

Промисловий розвиток та перехід до капіталістичної економіки також суттєво вплинули на стратифікацію доходів. Так, розширення підприємництва та ринкових відносин спричинило утворення нових класів, зокрема підприємців та робітників. Високий рівень кваліфікації та власність на капітал стали ключовими факторами визначення доходів. У ХХ столітті розвиток технологій та глобалізація ринків також вплинули на стратифікацію доходів. Виникнення нових галузей, таких як інформаційні технології, призвело до зростання доходів для кваліфікованих фахівців у цих сферах, тоді як деякі традиційні галузі втратили свою популярність, що поступово знижувало у них рівень доходів зайнятого населення [32].

На сьогоднішній день, стратифікація доходів населення продовжує розвиватися, стаючи предметом обговорення та соціально-економічних реформ у більшості країн. Зростання усвідомленості про нерівність та прагнення до соціальної справедливості ставлять перед сучасним

суспільством завдання щодо перегляду економічних механізмів для досягнення більшої рівності у розподілі доходів.

Отже, історія формування стратифікації доходів свідчить про тісний зв'язок між соціальними, економічними та технологічними трансформаціями. Розуміння цього історичного контексту допомагає сучасним суспільствам усвідомити корені економічної нерівності та розробити стратегії для її подолання у майбутньому.

Стратифікація доходів, як складна соціально-економічна система, привертає увагу вчених різних галузей. Розуміння її сутності вимагає аналізу різних теоретичних підходів. Класовий підхід, вперше розвинутий Карлом Марксом, визначає стратифікацію доходів через класову боротьбу та власність засобів виробництва. Він розглядає суспільство як поділ на класи - власників та невластників, де розподіл доходів визначається контролем над виробничими ресурсами [38]. Функціональний підхід спрямований на розуміння ролі різних соціальних груп у суспільстві, функціональний підхід відзначається ідеєю, що стратифікація доходів необхідна для забезпечення ефективності та функціонування суспільства. Різні рівні доходів відіграють роль у стимулюванні робочої сили та інновацій.

Теорія людського капіталу розглядає освіту, навички та здоров'я як форми капіталу, що визначають дохід особи. Вона вбачає в індивідах інвесторів, які вкладають у себе для підвищення продуктивності та, отже, доходів [42]. Ця теорія розглядає стратифікацію доходів через призму соціального обміну. Вона вказує на те, що індивіди здійснюють обмін ресурсами та послугами, що впливає на їхній соціальний статус і дохід. Структурно-функціональний підхід розглядає стратифікацію доходів як необхідну умову для забезпечення функцій суспільства. Різні ролі та позиції визначаються за їхньою важливістю у забезпеченні стабільності та розвитку суспільства.

Теоретичні підходи до стратифікації доходів надають нам комплексне розуміння цього явища. Важливо розглядати їх взаємодію та враховувати

специфіку кожного суспільства при аналізі стратифікації доходів, що є важливим кроком для розробки ефективних стратегій боротьби з економічною нерівністю та підвищення соціальної справедливості [41].

Нерівномірний розподіл матеріальних благ і послуг призводить до нерівності економічного добробуту, що, крім позитивного стимулу, має негативні наслідки. До негативних наслідків нерівності можна віднести формування у частини населення такого рівня, який не дозволяє задовольняти навіть базові економічні потреби. Особливо гостро постає необхідність посилення ролі держави у формуванні державної політики щодо подолання бідності. Було виявлено, що в будь-якій країні високий рівень нерівності доходів і можливостей є перешкодою для людського розвитку. Крім того, ці явища надзвичайно негативно впливають на розвиток економіки, гальмують її зростання та згуртованість суспільства; вони також обмежують перетворення цього зростання в соціальний прогрес.

Проблема соціальної нерівності є актуальною, як у фундаментальному, так і в прикладному аспектах. Зростання соціального розшарування та нерівності призводить до зростання соціальної напруги в суспільстві, особливо в перехідні періоди розвитку. Бідність як економічна категорія – це соціальне положення, що характеризується відсутністю необхідних матеріальних засобів для того, щоб проводити повноцінне (відповідно до норм прийнятих суспільством) життя [22]. Бідність, залежно від її тривалості та фінансового становища людини чи її родини, може мати різні форми, а саме: тимчасова бідність, застійна бідність або злидні. Оцінка бідності передбачає використання показників, які дозволяють найбільш повно і надійно виміряти її поширеність (див. табл. 1).

Згідно з наведеними даними таблиці 1.1, існують різні причини бідності, такі як зовнішні (військові конфлікти, залежність регіонів від поставок продовольства з центру, недоступність освіти), так і внутрішні, які людина може самотійно подолати (алкоголізм, килитарська залежність, залежність від азартних ігор).

Класифікація причин бідності [39].

Причини	Особливості	Країни з типовими причинами бідності	Поділ на групи
Політичні	Військові конфлікти; міграція населення	Мексика	1 група
Економічні	Безробіття; низька заробітна плата та її затримка; зниження підприємницької активності	Бразилія, Перу	2 група
Демографічні	Неповні та багатомісні сім'ї; низький природний приріст населення; слабкі позиції на ринку праці молоді	Гватемала, Домініканська Республіка	3 група
Регіонально-географічні	Регіони з низьким економічним потенціалом; райони, залежні від поставок продовольства	Уругвай, Панама	4 група
Соціальні	Похилий вік; дитяча безпритульність; інвалідність; відсутність культури та дозвілля	Чилі, Нікарагуа	5 група
Освітні	Низький рівень освіти; недоступність освіти	Аргентина	6 група
Особисті	алкоголізм; наркоманія; залежність від азартних ігор	Болівія, Колумбія	7 група

Отже, подолання бідності передбачає боротьбу з такими глобальними проблемами населення, як: соціальна нерівність, нездатність матеріально та духовно задовольняти необхідні потреби людей, досягнення рівня життя, який вважається гідним у суспільстві.

Сучасна модель вітчизняної соціальної політики повинна бути зорієнтована на симбіоз лібералізму та соціальної орієнтації. Держава повинна створити умови для самореалізації та самозабезпечення економічних суб'єктів, а також сформувати ефективну систему соціального захисту населення. Треба зробити реальні кроки назустріч малому і середньому

бізнесу, у першу чергу через зменшення податкового навантаження, ставок єдиного соціального внеску, податків на прибуток та додану вартість [19].

Таким чином, у результаті дослідження соціально-економічної сутності стратифікації доходів населення стає очевидним, що це явище відіграє ключову роль у формуванні сучасної соціально-економічної структури суспільства. Визначивши основні теоретичні підходи до стратифікації доходів, відзначається, що цей концепт включає в себе соціальні, гендерні, расові та інші виміри. Комплексне вивчення цих аспектів свідчить про важливі взаємозв'язки між різними соціальними групами та демонструє їхній внесок у загальну економічну систему.

1.2. Об'єктивні основи формування доходів населення світу

Формування доходів в сучасному суспільстві виявляється складним процесом, залежним від різноманітних факторів. Теоретичні підходи до вивчення цього явища допомагають розкрити основні механізми та взаємозв'язки, які визначають рівень та структуру доходів населення.

Доходи населення — це сукупність грошових коштів та натуральних надходжень, спрямованих на підтримку фізичного, морального, економічного та інтелектуального стану людини і на задоволення їх потреб. Вони формуються за рахунок оплати, виплати соціальних фондів (регіональних, місцевих, а також фондів споживання підприємств і організацій), підприємницьких доходів, доходів від особистого підсобного господарства та індивідуальної трудової діяльності, доходів від інших джерел [26].

Загалом доходи населення світу прийнято поділяти за наступною структурою (рис. 1.2).

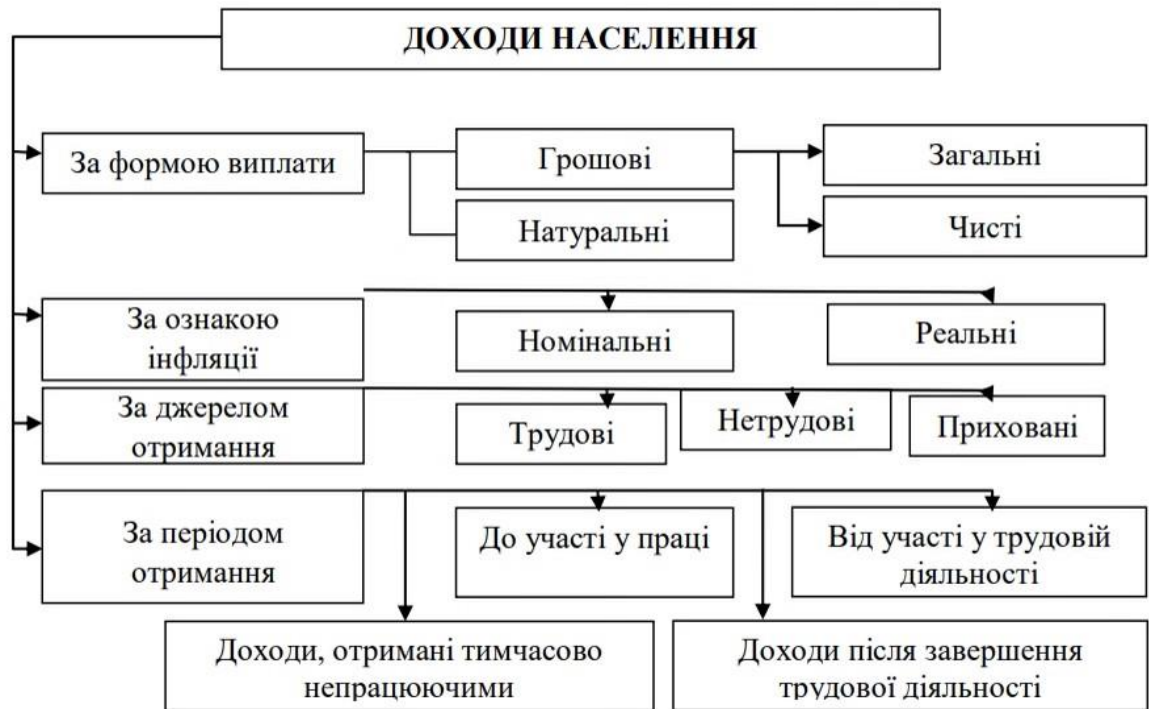

Рис. 1.2. Види доходів населення світу

Джерело: сформовано на основі [43].

За час існування людства сформовано чимало теорій, які по різному розглядали соціальні питання і проблеми людей, а відповідно по різному трактували суть доходів населення. Так, теорія людського капіталу визначає доходи як результат інвестування в освіту та навички. Згідно з цією теорією, люди, які вкладають у себе, розвиваючи знання та вміння, мають більше можливостей отримувати високі доходи через підвищену продуктивність на ринку праці.

Структурно-функціональний підхід розглядає суспільство як систему, де різні елементи виконують певні функції. Формування доходів визначається роллю і позицією особи у цій системі. Стабільність та розвиток суспільства залежать від ефективного функціонування цих ролей та позицій.

Теорія соціальної справедливості розглядає формування доходів в контексті розподілу ресурсів та можливостей у суспільстві. Цей підхід акцентує на потребі забезпечити рівність та справедливість у доступі до ресурсів та можливостей, що впливають на доходи. Теорія капіталізму та

ринкової економіки визначає доходи через взаємодію попиту та пропозиції на ринку праці. Здатність індивіда отримувати високі доходи пов'язана із його продуктивністю та вміннями задовольняти потреби ринку. Теорія соціального обміну висвітлює взаємозв'язки між індивідами та суспільством. Особисті та соціальні взаємини впливають на формування доходів, оскільки ресурси та можливості обмінюються в рамках соціальних взаємодій.

Теоретичні підходи до вивчення механізмів формування доходів допомагають глибше розуміти складні процеси в сучасному суспільстві. Кожен підхід надає унікальний погляд на те, як економічні, соціальні та культурні фактори взаємодіють та визначають диференціацію доходів. Вивчення цих теорій не тільки поглиблює теоретичне розуміння цих понять, але і формує можливості для розробки стратегій, спрямованих на створення більш соціально-справедливого та економічно стабільного суспільства як в окремо взятій країні так і у світі загалом.

Враховуючи історично сформовані теорії та сучасні вчення, важливо розрізняти ринкові доходи населення, які включають отримання доходів через ринкові трансакції, такі як праця, підприємництво та прибуток від ділових активів, від неринкових доходів населення, що формуються поза межами ринкових операцій. До неринкових доходів відносяться соціальні трансферти від держави, приватні трансферти та доходи у натуральній формі, отримані в особистому підсобному господарстві.

Формування доходів населення є складним процесом, обумовленим впливом різноманітних економічних та соціокультурних факторів, які представлені єдиним механізмом формування доходів населення (рис. 1.3.).

Рис. 1.3. Модель механізму формування доходів населення

Джерело: сформовано на основі [11].

У глобальному контексті цей процес набуває нових вимірів, враховуючи взаємозв'язки національних економік, культур та соціальних структур.

Зазначимо, що світова економіка визначається високим рівнем взаємозалежності між країнами. Торгівля, інвестиції та інші економічні фактори впливають на розподіл ресурсів та можливостей для зростання доходів населення, зокрема, вирішення глобальних криз, особливо економічних, може суттєво впливати на зайнятість та зарплати на рівні окремих країн і світу загалом.

Глобальний технологічний розвиток і перепрофілювання виробництва можуть створювати нові можливості для заробітку та, водночас, призводити до змін у структурі зайнятості [54]. Країни, які активно впроваджують нові технології, можуть отримати конкурентні переваги та створювати нові ринки праці, що впливає на рівень доходів. У той же час глобалізація також вносить свій внесок у формування доходів, шляхом вирівнювання мінімальних стандартів життя, які можуть визначати мінімальний рівень заробітку та соціальних вигод, сприяючи створенню справедливіших та більш рівних умов для працівників у різних країнах.

Ще одним суттєвим фактором формування доходів є світова культурна динаміка, яка може впливати на стереотипи та норми у сфері праці, визначаючи попит на певні види робіт та взаємодію між роботодавцями та працівниками [52]. При тому це може визначати види праці, які вважаються високооплачуваними, що впливає на структуру доходів населення.

Конкуренція на світовому рівні за робочу силу спричиняє різницю в зарплатах у різних сферах та країнах. Країни, які спеціалізуються на високотехнологічних галузях, можуть мати вищі рівні доходів у цих секторах відносно країн, які фокусуються на менш високотехнологічних галузях.

Отже, глобальні економічні та соціокультурні фактори відіграють важливу роль у формуванні доходів населення. Процес формування доходів є складним та багатограним, обумовленим рядом об'єктивних факторів. Ці економічні та соціальні основи визначають рівень та структуру доходів населення.

Ключовим фактором у формуванні доходів населення будь-якої країни є її економічний розвиток. Насамперед варто відзначити, що країни з високим рівнем економічного розвитку, завдяки сформованій інфраструктурі та технологічному прогресу, можуть надавати більше можливостей для отримання високооплачуваних робіт та створювати умови для зростання доходів громадян.

Ринкові механізми, базовані на законах попиту та пропозиції, відіграють важливу роль у формуванні доходів. Так, згідно класичної економічної теорії різниця в попиті на певні види робіт визначає їхню вартість та впливає на рівень оплати праці [53]. Ринкова конкуренція також визначає, наскільки ефективно працівник може переговорювати про свою зарплату.

Історичний досвід та господарська практика свідчать, що рівень освіти та професійні навички населення є важливими факторами, які визначають їх доходи. Цілком логічно, що працівники з вищим рівнем освіти та спеціальними навичками часто мають доступ до більш високооплачуваних робіт, що відображається на їхньому рівні доходу.

Система соціального забезпечення та податкова політика визначають, як часто доходи перерозподіляються у суспільстві. Структура соціальних програм, податкові винятки та обов'язки можуть впливати на рівень соціальної нерівності та формування доходів населення.

Важливим макроекономічним показником, який має прямий і суттєвий вплив на реальну вартість грошей та покупку товарів та послуг є інфляція. Паритет покупців враховує цей вплив та визначає реальну покупну спроможність громадян. Інфляція може впливати на те, як ефективно доходи можуть задовольняти базові потреби.

Об'єктивні економічні та соціальні основи формування доходів створюють складну та взаємозалежну систему. Розуміння цих факторів допомагає розробляти політику, спрямовану на зменшення соціально-економічних нерівностей, забезпечення справедливого розподілу доходів та створення умов для сталого економічного розвитку. Подальші дослідження в цьому напрямку є ключем до створення більш ефективних стратегій боротьби з соціальною нерівністю та забезпечення сталого зростання доходів населення.

Технологічний прогрес є ключовим стимулятором для економічного та соціального розвитку, так як він має суттєвий вплив на процес формування

доходів населення. Одним з важливих аспектів технологічного розвитку є автоматизація виробництва та робіт, що з однієї сторони призводить до підвищення продуктивності, а з іншої – до зменшення потреби в ручній праці. Зміна попиту на робочу силу визначає доступ до оплачуваних робіт та впливає на рівень доходів.

Технологічні інновації можуть покращувати ефективність виробничих процесів, зменшуючи витрати та підвищуючи якість продукції. Це призводить до зростання прибутків підприємств, що, в свою чергу, за правильно побудованого менеджменту може позитивно впливати на рівень заробітних плат працівників та їхні доходи загалом [48]. Розвиток технологій дозволяє створювати нові форми зайнятості, такі як робота на замовлення чи, популярний на сьогодні, фріланс, що надає більше гнучкості, а також впливає на стабільність доходів та відповідний соціальний захист та гарантії.

Технологічний розвиток визначає економічну та соціальну ландшафт і глибоко впливає на формування доходів населення. Розуміння цих змін дозволяє ефективно відповідати на виклики, які ставлять нові технології перед суспільством, та сприяє розвитку стратегій, спрямованих на збалансоване та справедливе розподіл доходів у контексті швидкозмінного технологічного середовища.

Об'єктивність формування доходів є важливою умовою для справедливого розподілу ресурсів у суспільстві. Проте, існують ряд факторів, які обмежують цю об'єктивність та визначають нерівність у доходах. Системні нерівності та соціальні класи створюють відмінні умови для диференціації доходів населення. Спадковість, доступ до освіти та ринкова влада визначають соціальний статус та можливості для отримання високих доходів.

Звичайно, що у різних суспільствах гендерні чинники мають відмінні впливи, проте гендерні різниці в зарплаті продовжують існувати як один із факторів, що обмежують об'єктивність формування доходів. Жінки часто

отримують меншу оплату за ту саму роботу порівняно із чоловіками, що призводить до нерівних умов доходів.

Корупція та неправомірне збагачення впливають на об'єктивність формування доходів, оскільки призводять до неправомірного розподілу ресурсів та переваг для обраної еліти.

В окремих країнах світу соціальна дискримінація на основі раси, етнічного походження, релігії чи інших факторів можуть створювати нерівність у доходах, обмежуючи доступ до різних можливостей та ринків праці.

Результатом соціально-економічної політики у сфері регулювання доходів є не лише їх обсяг, але і формування оптимальної структури за джерелами надходжень. Категорія доходів населення відображає економічні зв'язки між членами суспільства з приводу споживання виробленого продукту за рахунок їхньої трудової активності, використання власності, яка перебуває в їхньому розпорядженні, та соціальних трансфертів, тому джерела доходів та їх структура є одним із критеріїв соціального розшарування суспільства [17].

Таким чином, глобалізація, міжнародна торгівля та інвестиції стають суттєвими чинниками, які визначають конфігурацію світової економіки та мають вагомий вплив на доходи окремих національних спільнот. До соціальних аспектів формування доходів відносять освіту та доступ до навчання, а також професійний розвиток, які визначають можливості людей на ринку праці та, відповідно, їхні доходи. Інновації, технологічний прогрес та розвиток цифрових технологій суттєво змінюють умови праці та ринку робочої сили, визначаючи нові можливості та виклики для економічного зростання та доходів. Тільки за умови врахування різноманітних об'єктивних факторів, їхнього взаємодії та взаємовпливу, можна розробляти ефективні стратегії, спрямовані на створення більш справедливого та стабільного економічного середовища для населення світу.

1.3. Вплив економічних і соціокультурних процесів на міжнародну стратифікацію доходів

Міжнародна стратифікація доходів є складною соціально-економічною реальністю, яка відображає різноманітні рівні економічного розвитку та соціальної нерівності в різних країнах світу. До нинішнього часу у світі сформовано ряд теоретичних моделей та підходів, що використовуються для аналізу та розуміння міжнародної стратифікації доходів населення.

Теорія світових систем розглядає країни як складові частини великої світової системи, де існує ієрархія та взаємозалежність. Ця модель розглядає вплив глобальних сил на економіку та розподіл доходів між країнами. У той же час теорія залежності аналізує взаємозв'язок між розвиненими та менш розвиненими країнами, акцентуючи увагу на економічних та політичних відносинах [47]. Вона вказує на те, що залежність одних країн від інших може спричинити нерівності у розподілі доходів. Виходячи з цієї теорії сформовано модель, яку прийнято називати «центр-периферія», яка власне оцінює вплив глобальних економічних відносин на розподіл багатства та доходів. Вона досліджує та обґрунтовує, як країни центру та периферії взаємодіють у виробничих та торгових процесах.

Отже, теоретичні моделі та підходи до вивчення міжнародної стратифікації доходів надають різні інструменти для розуміння та пояснення глобальних соціально-економічних нерівностей. Застосування цих теорій допомагає виявляти фактори, що визначають розподіл доходів між країнами та сприяє розвитку стратегій для покращення умов життя та зменшення соціальних різниць в масштабах світового суспільства. Тому дослідження та використання цих моделей є важливим для досягнення глобальної справедливості та сталого розвитку.

Досліджуючи фактори впливу на розмір та відмінності в доходах населення ряд вчених здійснили наступне групування:

- 1) соціально-політичні;
- 2) соціально-демографічні (стать, вік, витривалість, наявність таланту і здібностей);
- 3) соціально-професійні (професія, спеціальність, освіта, кваліфікація, досвід і т.п.);
- 4) соціально-статусні (зайнятий чи незайнятий суспільно корисною діяльністю; дитина, учень, найманий робітник, господар власності, підприємець, фермер, вільний художник, пенсіонер, інвалід і т.д.);
- 5) соціально-економічні (рід занять чи діяльності, вид виробництва, умови праці і т.д.).

Міжнародна стратифікація доходів є складною та багатогранною проблемою, яка формується різними аспектами економічних і соціокультурних процесів глобального суспільства (рис. 1.4).

Однією з ключових складових міжнародної стратифікації є глобальна економічна нерівність. Розрив у рівні економічного розвитку між розвиненими та менш розвиненими країнами створює нерівні умови для формування та розподілу доходів.

Система міжнародної торгівлі та фінансів визначає умови економічного взаємодії між країнами. Високий рівень доступу до глобальних ринків та фінансових інструментів може призвести до підвищення доходів для деяких країн, тоді як інші можуть відчувати негативний вплив цих систем.

Соціокультурні фактори, такі як система освіти, культурні традиції та соціальна мобільність, відіграють важливу роль у формуванні міжнародної стратифікації доходів і можуть визначати можливості для розвитку та успіху в різних країнах.

Рис. 1.4. Фактори, які формують міжнародну стратифікацію доходів

Джерело: узагальнення на основі [38], [39], [55].

Політичні системи та глобальні інституції впливають на рівень соціально-економічної справедливості. Справедливий та ефективний розподіл ресурсів може бути сприятливий або заважати здійсненню соціальної справедливості в світовому масштабі.

Глобальний технологічний прогрес та інновації є ключовими факторами у формуванні міжнародної стратифікації доходів. Країни, які активно впроваджують нові технології та стимулюють інновації, можуть зазнавати швидшого економічного розвитку та підвищення рівня доходів.

Розгляд ролі глобальних економічних та соціокультурних факторів у формуванні міжнародної стратифікації доходів відкриває складну систему впливу різноманітних чинників на економічну динаміку світу. Розвиток стратегій для зменшення нерівностей та сприяння сталому соціально-економічному розвитку країн вимагає глибокого розуміння взаємозв'язку цих факторів. Глобальна співпраця та зусилля у реформуванні глобальних економічних систем можуть сприяти створенню більш справедливого світу з рівним доступом до можливостей та ресурсів.

Міжнародна стратифікація доходів є важливим аспектом глобальної соціально-економічної динаміки, впливаючи на розподіл ресурсів та можливостей між країнами. Вона також впливає на глобальні торговельні та економічні відносини між країнами. Та, країни, які знаходяться на різних рівнях економічного розвитку, мають різний рівень конкурентоспроможності на світовому ринку, що може визначати їхню участь у світових економічних процесах.

Міжнародна стратифікація визначає процеси перерозподілу ресурсів та капіталу між країнами. Зокрема, країни з високим рівнем доходів можуть мати більший доступ до глобальних інвестицій та ресурсів, тим самим визначаючи економічний розвиток. Також вони мають переваги у високотехнологічних галузях, тоді як менш розвинені країни зазвичай мають галузі економіки із меншим рівнем доданої вартості. Міжнародна стратифікація також впливає на глобальний перерозподіл праці, визначаючи роль країн у виробництві та послугах, що призводить до формування «світового поділу праці», де кожна країна спеціалізується у виробництві тих товарів та послуг, що відповідають її економічному потенціалу.

Взаємодія міжнародної стратифікації доходів та економічних процесів створює взаємозалежність економік. Країни із більш розвинутою економікою і вищим рівнем життя можуть брати участь у допомозі менш розвиненим, тим самим сприяючи глобальному розвитку та зменшенню рівня соціально-економічної нерівності.

Взаємодія міжнародної стратифікації доходів з економічними процесами є важливим чинником у формуванні глобальної економічної динаміки. Розуміння цієї взаємодії важливо для розробки стратегій, спрямованих на зменшення соціально-економічних нерівностей та сприяння сталому розвитку на світовому рівні. Глобальна співпраця та зусилля у створенні справедливіших умов для всіх країн можуть сприяти побудові більш стійкого та взаємозалежного світового економічного порядку.

Міжнародна стратифікація доходів становить суттєвий вплив на соціокультурні процеси у різних країнах, формуючи уявлення про суспільство та впливаючи на соціокультурний розвиток [50]. Вона також визначає споживацькі можливості різних культур. Так, високий рівень доходу у певній країні може створювати різницю в культурних звичаях, впливаючи на стиль життя та споживацькі переваги.

Сформовані економічні нерівності мають вплив на освітні системи у країнах, які, в свою чергу, формують соціокультурні особливості суспільства. Зазвичай високий рівень доходу населення стимулює розвиток освіти та високотехнологічних секторів економіки.

Міжнародна стратифікація доходів впливає на соціальну мобільність та формування класової структури у суспільствах. Різниці в доходах можуть призводити до створення вищих та нижчих класів, визначаючи соціальні ролі та можливості.

Зазначимо, що нерівності у доходах різних країн мають суттєвий вплив на міжнародну міграцію та культурний обмін між ними. Цілком логічно, що люди з країн з низьким рівнем доходу зазвичай мають бажання мігрувати у країни з вищим рівнем, що призводить до зміни соціокультурних

динамік. Важливу роль у формуванні культурних стереотипів в сучасному суспільстві відіграють засоби масової інформації та реклама. При тому що міжнародна стратифікація доходів визначає, які продукти та послуги є доступними споживання, виходячи із культурних та модних трендів та тенденцій.

Взаємодія міжнародної стратифікації доходів з соціокультурними процесами не тільки визначає економічні відносини, але й має вирішальний вплив на формування соціокультурного образу сучасного світу. Розуміння цієї взаємодії є ключовим для розробки стратегій, спрямованих на збереження культурної різноманітності та мінімізації соціальних нерівностей. Загальносвітові намагання сприяти рівноправному доступу до культурних та соціальних благ можуть сприяти формуванню більш справедливого та взаємоузгодженого світу.

Геополітичний вплив певної країни часто корелює з рівнем економічної сили, тому стратифікація доходів може визначати, які країни мають більший економічний вплив у світі та як вони використовують цей вплив на міжнародній арені. Так, високий рівень доходів деяких країн може визначати їхню здатність до економічного розвитку та впливати на можливості інших країн у досягненні сталого розвитку. З іншого боку, геополітичні рішення окремих країн можуть як сприяти, так і обмежувати розвиток менш розвинених регіонів. Це впливає також на те, що країни з різними рівнями доходу мають різні інтереси, що може спричинити конфлікти або, навпаки, створювати можливості для ефективної їх співпраці і економічного зростання.

Таким чином, сучасна глобалізація та інтеграція економік сприяють певній узгодженості рівнів доходів між країнами, але водночас спричиняють і нові виклики та нерівності. Економічні та соціокультурні фактори взаємодіють, створюючи складну сукупність причинно-наслідкових зв'язків. Зокрема неоднакові умови ринкової конкуренції, технологічний прогрес і соціокультурні особливості країн впливають на розподіл доходів та

можливість людей залишатися на значному рівні соціально-економічного розвитку. Процеси глобалізації і розвитку інформаційних технологій змінюють умови праці та створюють нові можливості, але одночасно збільшують розриви між країнами та соціальними групами. Результати аналізу підкреслюють важливість співпраці між країнами на міжнародному рівні для вирішення спільних проблем стратифікації доходів та підтримки сталого їх розвитку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПРИЧИН СТРАТИФІКАЦІ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

2.1. Оцінка розподілу глобального багатства

У сучасному світі, який має різноманіттям культур, етносів та економічних систем, розподіл глобального багатства визначає не лише економічний ландшафт, але й соціальну справедливість та міжнародні відносини. Зростаючі обсяги економічної діяльності та технологічних зрушень породжують нові можливості, але разом з тим посилюють існуючі нерівності в розподілі ресурсів. Саме тому важливим є розуміння глобальних тенденцій та факторів, що визначають розподіл багатства.

Загальний стан, який свідчить про нерівномірність розподілу багатства, зокрема, за показником середнього доходу на 1 жителя між країнами та регіонами представлено на карті (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Карта світового багатства станом на 2022 рік [60]

Як свідчать дані наведені на рис. 2.1, країни з високим статком на дорослого (понад 100000 дол США) зосереджені в Північній Америці та Західній Європі, а також серед багатших частин Східної Азії, Тихого океану та Близького Сходу. Китай входить до групи країн із «проміжним

багатством» із середнім статком у діапазоні 25000–100000 дол. США. До цієї групи також входять нещодавні члени Європейського Союзу та важливі країни з ринковою економікою, що розвивається, у Латинській Америці, на Близькому Сході та в Східній Азії. На одну сходинку нижче діапазон «прикордонного багатства» в межах 5000–25000 дол США на дорослого є неоднорідною групою, яка охоплює такі густонаселені країни, як Індія, Індонезія та Філіппіни, а також більшу частину Південної Америки та багато прибережних країн Африки. Азійські країни, що швидко розвиваються, такі як Камбоджа, Лаос і В'єтнам, також потрапляють до цієї категорії. Країни із середнім доходом, що є нижче 5000 дол США складають останню групу, в якій переважають країни Центральної Африки.

Враховуючи насиченість економічних систем та соціокультурних реалій суттєвою різноманітністю, дослідження середнього багатства на дорослу особу в різних країнах показує значні розходження та спільні реалії нашого глобалізованого суспільства. Тому розуміння економічних трендів та стану розподілу ресурсів є ключовим елементом в контексті аналізу добробуту націй. Для аналізу цих процесів покажемо показник середнього багатства на одну дорослу особу та його зміну в останній час серед країн, які є лідерами за рівнем доходу на одного жителя.

Таким чином, враховуючи наведені у таблиці 2.1 дані бачимо, що країнами із найвищим рейтингом за середнім багатством серед усіх країн світу є Швейцарія із показником понад 685 тис дол США, при тому що цей показник протягом 2022 року знизився на 13450 дол США. Сполучені Штати Америки (551350 дол. США) посідають друге місце, трохи перевищуючи Гонконг (551190 дол США) і випереджаючи Австралію (496820 дол США). Наступною групою країн із показниками доходів на одну дорослу людину від 350 до 410 тис дол США є Данія, Нова Зеландія, Норвегія, Сінгапур, Канада, Нідерланди та Бельгія. Більшість із цієї групи країн, за винятком Норвегії та Сінгапуру протягом останнього досліджуваного року знизили рівень

середнього достатку. Загалом всі інші країни із першої двадцятки протягом 2022 року знизили показник доходу на одного дорослого жителя.

Таблиця 2.1

Рейтинг країн за середнім доходом на дорослу особу

№ п/п	Країна	2022 рік, дол США	Різниця між 2022 р. та 2021 р., дол США
1	Швейцарія	685230	-13450
2	США	551350	-27700
3	Гонконг	551190	-2170
4	Австралія	496820	-57660
5	Данія	409950	-30390
6	Нова Зеландія	388760	-67420
7	Норвегія	385340	39440
8	Сінгапур	382960	22590
9	Канада	369580	-44320
10	Нідерланди	358230	-44230
11	Бельгія	352810	-13940
12	Франція	312230	-12270
13	Великобританія	302780	-15720
14	Швеція	296800	-69110
15	Тайвань	273790	-18930
16	Німеччина	256180	-14360
17	Ірландія	247080	-11290
18	Австрія	245220	-1480
19	Ізраїль	235440	-24610
20	Корея	230760	-2130

Джерело: розраховано на основі [61]

Країни із середнім рівнем доходу, які прийнято називати «країнами з економікою, що розвивається», з початку цього століття зробили великий внесок у глобальне зростання добробуту. Як наслідок, їх частка у світовому багатстві зросла між 2000 і 2022 роками більш ніж утричі з 7% до 25% (див. рис. 2.2). Зазначимо, що країни, які розвивається, оговталися від низьких показників під час пандемії та відновили темпи у 2021 та 2022 роках, що, як

очікують окремі дослідники, продовжуватиметься протягом наступних декількох років, ще більше скорочуючи відставання від розвинуеного світу [21].

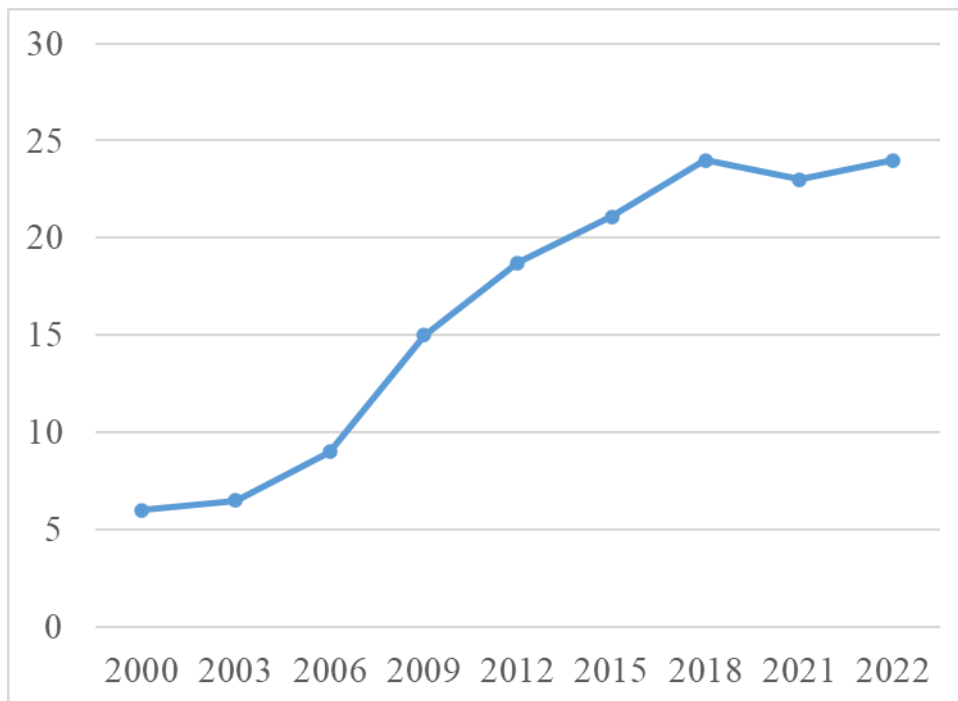

Рис. 2.2. Динаміка доходів у країнах з економікою, що розвивається, (%)

Джерело: розраховано на основі [58]

На рисунку 2.2 порівнюється загальне багатство деяких із найбільших економік сьогодні та через п'ять років із багатством Сполучених Штатів у 20 столітті після поправки на інфляцію. У середньому добробут домогосподарств у Сполучених Штатах зростав на 3,3% на рік у реальному вираженні між 1900 і 2022 роками. Графік показує позицію Європи, Латинської Америки, Великобританії, Китаю та Росії відносно Сполучених Штатів з історичної точки зору.

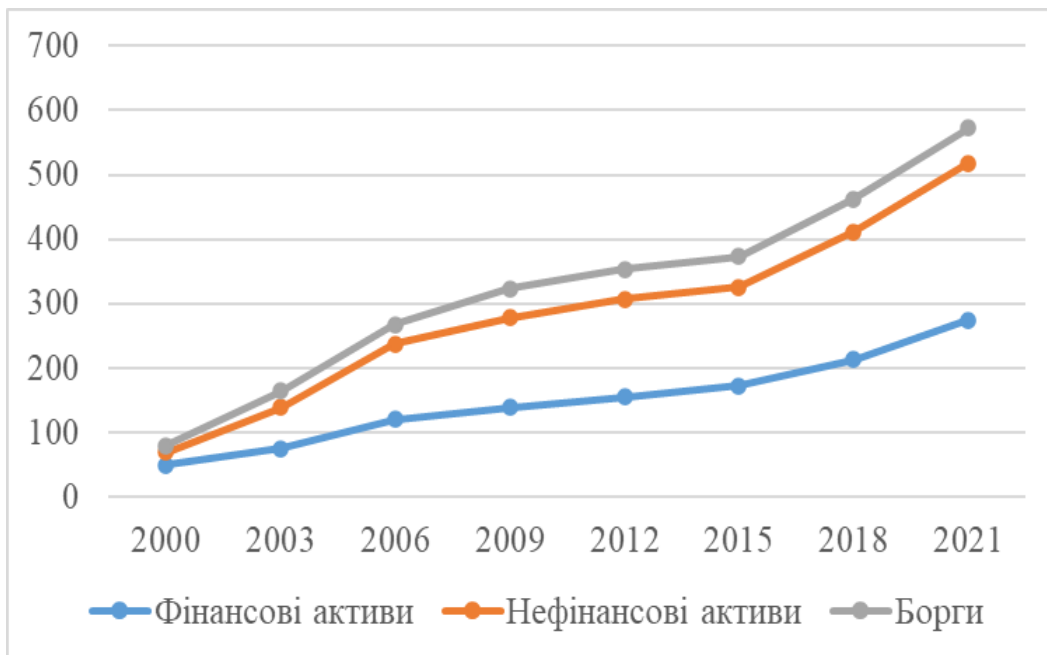

Рис. 2.3. Динаміка еволюції доходів за компонентами, %

Джерело: розраховано на основі [58]

Загальне багатство Європи в 104 трильйони дол США в 2022 році можна порівняти із загальним багатством Сполучених Штатів Америки у 2013 році. Прогрес Китаю між 2000 і 2022 роками є вражаючим, зокрема це зростання співставне до показників зростання доходів Сполучених Штатів Америки протягом більш ніж 80 років, починаючи з 1925 року.

Зазначимо, що у перерахунку на поточні вартість дол США дохід на дорослу людину впав на 3,6% у 2022 році, але середній дохід зріс на 3%. Ця розбіжність пов'язана не з проблемами регіонального складу, а з іншими факторами.

Враховуючи, що сучасний світ має величезну кількість регіонів з унікальними економічними, культурними та соціальними характеристиками, розуміння регіональної динаміки добробуту населення стає ключовим елементом для вивчення глобального економічного багатства. Адже кожен регіон, як окремий економічний суб'єкт, працює в унікальних умовах, що породжує різноманіття в рівні життя та можливостей для його мешканців (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Регіональна динаміка добробуту населення (дол. США)

Регіон	Роки							2022 р. до 2000 р., %
	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	
Африка	182	348	580	755	1025	1136	1398	768,1
Азіатсько-Тихоокеанський	894	1565	2170	3444	4456	5059	5673	634,6
Китай	3155	7279	11678	16053	24606	28537	30696	972,9
Європа	7178	11348	14553	16312	23683	26428	30509	425,0
Індія	1153	1383	1912	2405	3299	3656	4107	356,2
Латинська Америка	1320	2363	4149	3932	4592	5269	6028	456,7
Північна Америка	46041	62988	49242	58893	81604	95298	109285	237,4
Світ	1590	2442	4202	5594	7415	8401	9167	576,5

Джерело: розраховано на основі [62]

Отже, як бачимо з таблиці 2.2 протягом досліджуваного періоду загальний добробут населення у світі зріс більш ніж у 5 разів. Проте це зростання суттєво відрізнялось за регіонами. Так, найвищий рівень зростання відбувся у Китаї, досягши у 2022 році рівня понад 30 тис дол США. Найнижче зростання було у Північній Америці, проте у 2022 році рівень добробуту у цьому регіоні становив найбільше у світі майже 110 тис дол США. Поєднання значного зростання добробуту та зменшення нерівності призвело до того, що за 22-річний період середній рівень добробуту зріс у 4,3 рази в Європі та більше ніж у п'ять разів в Африці, Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та у світі.

У загальній оцінці динаміки економічного та соціального розвитку, розуміння структури сукупного багатства та чисельності населення за регіонами світу стає ключовою складовою для аналізу (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Структура сукупного багатства та чисельності населення за регіонами світу, 2022 р.

Джерело: розраховано на основі [61]

Північна Америка та Європа разом складають 57,25 % від загального сукупного багатства світу, хоча їхнє доросле населення становить лише 16,6% від глобального населення. Протягом останніх п'яти років Китай досягнув значної прогресії, збільшивши свій внесок в світове багатство від 9% до 17,9%. Невелика розбіжність спостерігається в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, де 23,7% дорослого населення планети володіє 18% світового багатства. У інших регіонах різниця між часткою дорослого населення та сукупним багатством є вражаючою: в Африці 12,8% дорослого населення володіють лише 1,2% світового багатства, в Індії 17,2% (3% світового багатства), а в Латинській Америці розподіл цих показників становить 8,6% до 2,6%.

У світлі турбулентних подій 2019 та 2020 років, які суттєво вплинули на глобальну економіку, аналіз динамічних змін у кількості мільйонерів є особливо цікавим і важливим завданням при оцінці глобального багатства. Зазначимо, що вказаний період, визначений пандемією та економічними труднощами, спровокував безліч викликів перед фінансовою галуззю та

заможним класом, а також визначив нові тенденції у розподілі багатства (рис. 2.5).

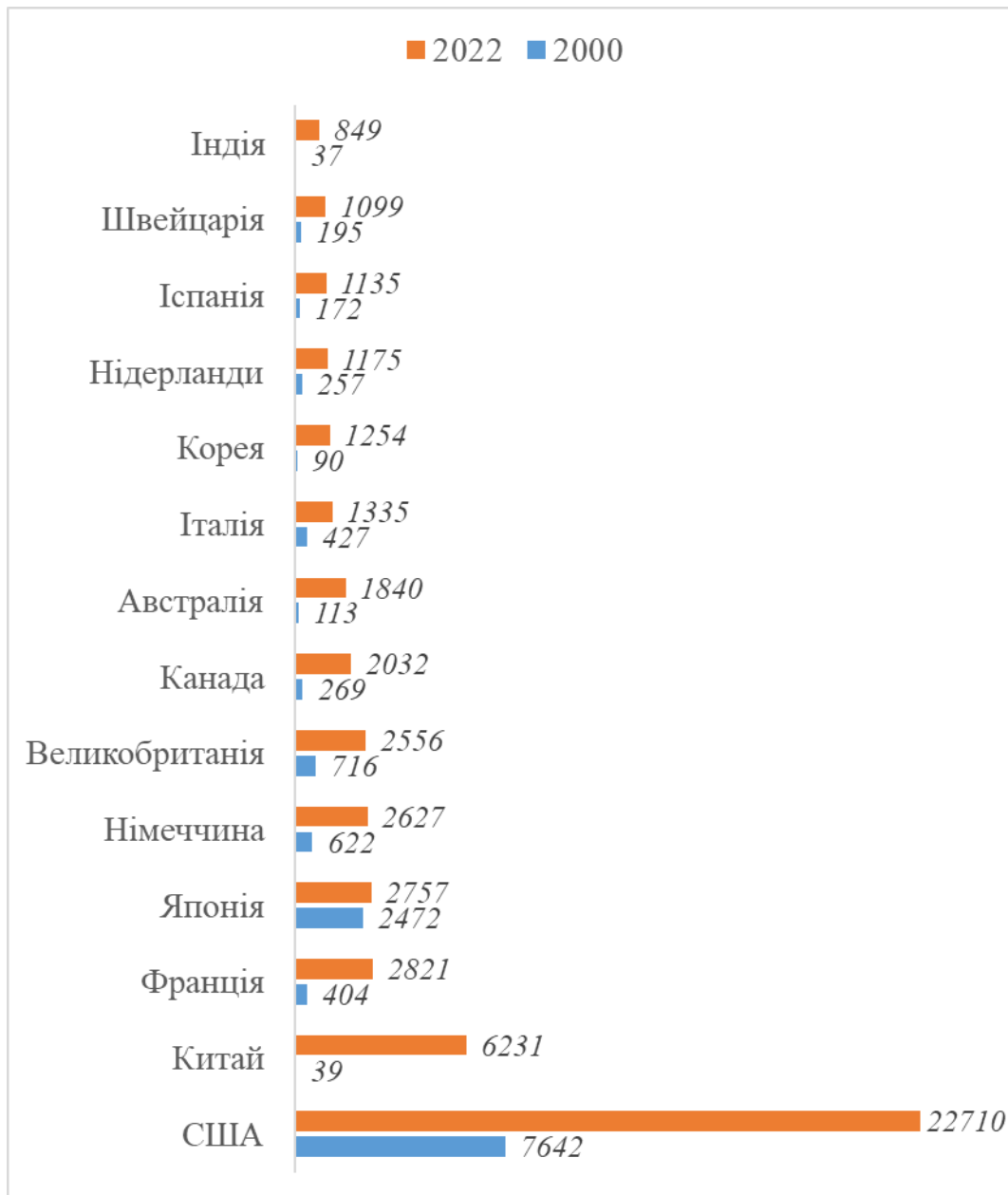

Рис. 2.5. Динамічні зміни кількості мільйонерів у 2000 та 2022 роках, тис осіб

Джерело: розраховано на основі [61]

Згідно наведених даних рис. 2.5. бачимо, що у всіх проаналізованих країнах кількість мільйонерів починаючи із 2000 до 2022 років суттєво зросла. Для будь-якої конкретної країни це зростання було обумовленим трьома факторами: чисельністю дорослого населення, середнім достатком та

нерівністю багатства. Сполучені Штати Америки мають високі оцінки за всіма трьома критеріями та мають найбільшу кількість мільйонерів – 22,7 мільйона, або 38,2% від загальної кількості у світі. Це значно випереджає показники Китаю, який займає друге місце, з 10,5% усіх світових мільйонерів (рис. 2.6).

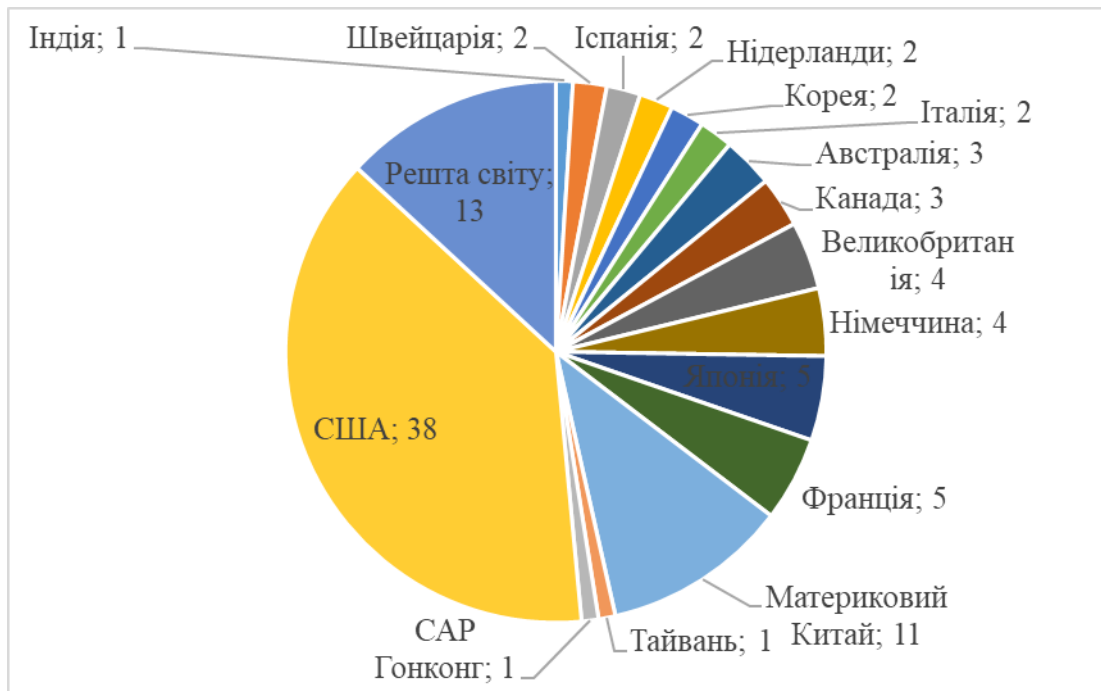

Рис. 2.6. Структура чисельності мільйонерів у доларах США у 2022 році, %

Джерело: розраховано на основі [58]

Як бачимо на рисунку число мільйонерів у Японії на початку цього століття було таким же, як і в США, але з того часу позиції Японії постійно погіршувалися. У 2014 році Японію обігнав Китай, і в 2022 році на неї припадало лише 4,6% мільйонерів, що вперше помістило її на четверте місце після Франції (4,8%) і і максимально наблизились показники Німеччини (4,4%) та Великобританії (4,3%). Далі йдуть Канада (3,4%) та Австралія (3,1%), за ними – Італія, Корея, Нідерланди, Іспанія та Швейцарія, у кожній з яких проживає близько 2% світових мільйонерів. На Індію, Тайвань і Гонконг також припадає понад 1% світових доларових мільйонерів.

Отже, нерівність у розподілі світового багатства залишається серйозним викликом для багатьох країн та глобального суспільства загалом. В останній час спостерігається тенденція накопичення багатства в обмеженому колі осіб та корпорацій, що може спричинити до поглиблення економічних нерівностей та соціальних проблем. Негативний вплив цієї динаміки може мати далекосяжні наслідки для стабільності суспільства, зокрема збільшення напруженості, соціальних конфліктів та погіршення якості життя значної частини населення.

2.2. Глобальні та регіональні оцінки нерівності доходів населення

Проблема розподілу доходів є однією з ключових складових соціально-економічних процесів, що суттєво впливає на стабільність суспільства та його розвиток. Глобалізація та зростаюча взаємозалежність економік спричиняють до неабиякої уваги до питань глобальної та регіональної нерівності доходів населення. Зростання обсягів міжнародної торгівлі, технологічний прогрес та інші глобальні трансформації взаємодії економічних систем створюють нові можливості, але також призводять до посилення різниць у розподілі багатства. Зокрема, країни та регіони, що відстають за рівнем розвитку, часто стикаються з викликами, пов'язаними з нерівністю у доходах та доступністю до ресурсів.

У «Доповіді про нерівність у світі 2022» Лабораторією світової нерівності дано узагальнений огляд міжнародної дослідницької діяльності щодо відстеження глобальної доходної нерівності населення [World inequality].

Нині існує величезна нерівність у рівнях доходу та багатства у світі. У дослідженні населення світу поділено на три групи за рівнем доходів (рис. 2.6):

- перша – населення з низькими доходами (50%);

- друга – на поселення із середніми доходами (40%);
- третя – населення з високими доходами (10%).

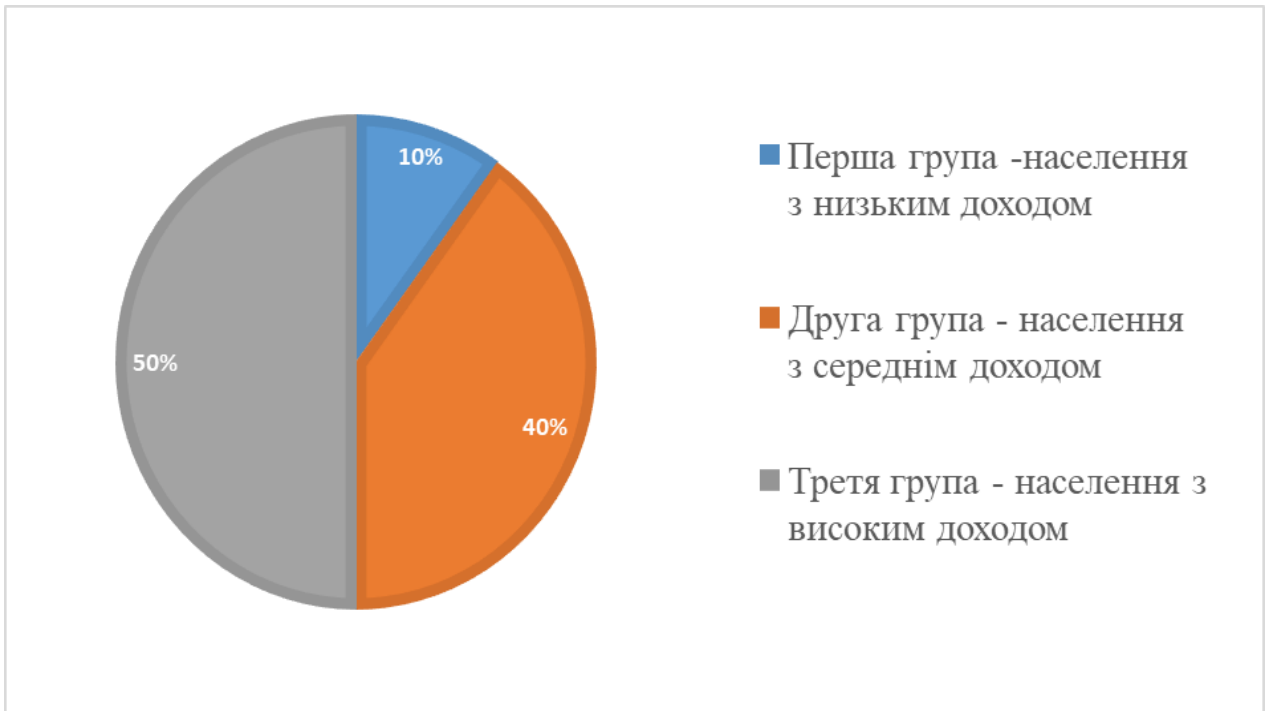

Рис. 2.7. Групи населення світу за рівнем доходів у 2022 р., %

Джерело: розраховано на основі [61]

Згідно наведеного на рисунку 2.7 розподілу світового доходу у 2022 р. одна особа з групи населення з високими доходами отримує в середньому понад 120 тис дол. США (або 87200 євро) на рік, а представник групи населення з низькими доходами – 3920 дол. США (2800 євро) на рік. Річний дохід середнього дорослого громадяни на (розрахований за паритетом купівельної спроможності) склав 23380 дол. США (16700 євро), а середній розмір заощаджень досяг 102600 дол. США (72900 євро).

За цими середніми показниками приховано дохідну нерівність як між країнами, так і всередині країни (рис. 2.8).

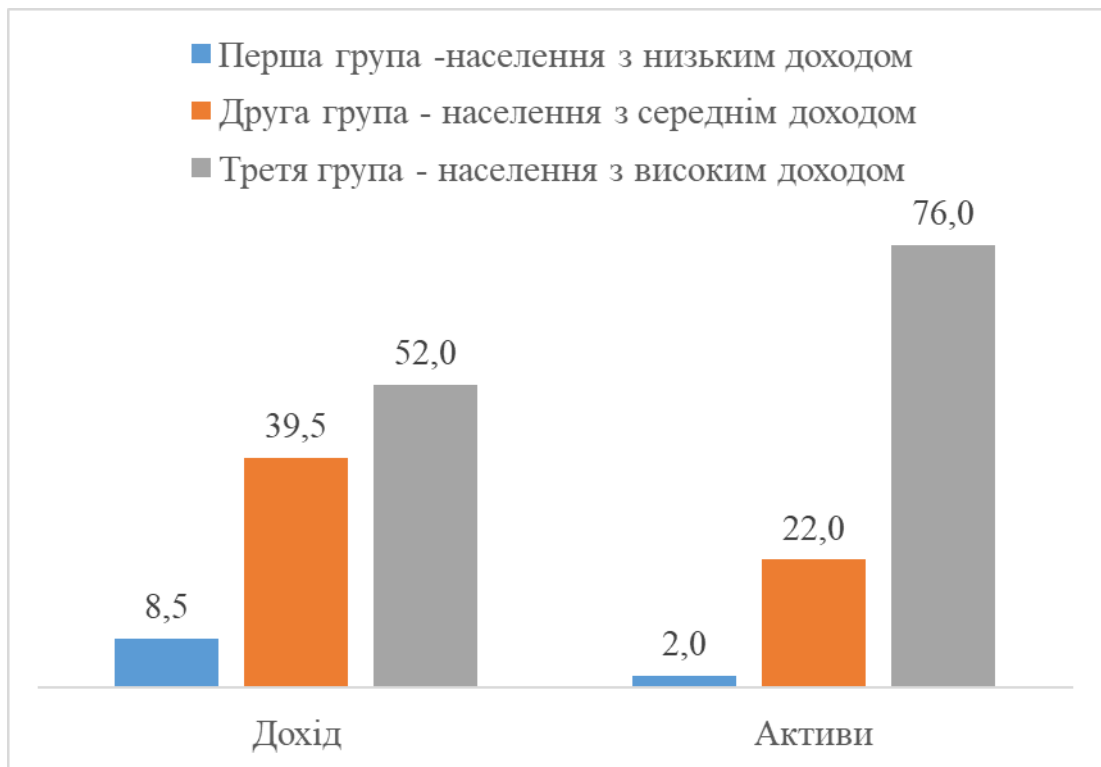

Рис. 2.8. Глобальна нерівність в рівні доходу і активів населення за 2021 р, %

Джерело: розраховано на основі [61].

Як показано на рисунку 2.8. у 2021 р. група населення світу з низькими доходами (50%, або близько 2,5 млрд осіб) отримувала всього 8,5% світового доходу та володіла 2% активів, а група населення світу з високими доходами (10 %, або 517 млн осіб) отримала 52% всіх доходів і володіла 76% всіх активів (за паритетом купівельної спроможності). Необхідно відзначити, що власники найбільших активів не завжди виступають одержувачами максимальних доходів. Глобальна нерівність у добробуті (майнова нерівність) проявляється ще сильніше, ніж дохідна нерівність. У 2021 р. на групу населення світу з низькими доходами (50%) припадало лише 2% активів, а на групу населення світу з високими доходами (10%) – 76% активів у світі. Так, у середньому доросла людина з групи населення з низькими доходами (50%) володіє 4100 дол. США, а представник, що входить до групи населення з високими доходами (10%), володіє 771 300 дол. США.

Близький Схід і Північна Африка – регіони світу, які характеризуються найвищими показниками дохідної нерівності населення, а в Європі ці показники найнижчі (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Розподіл національного доходу серед населення за регіонів світу у 2021 році, %

Джерело: розраховано на основі [61].

Рівень дохідної нерівності населення значно відрізняється між регіонами світу. Так, у Європі доходи групи населення світу з низькими доходами (50%) та високими доходами (10%) складають, відповідно, 19% і 36% національного доходу. У той час як у Близькому Сході та Північній Африці, на групу населення світу з низькими доходами (50%) та групу населення світу з високими доходами (10%) припадає, відповідно, 9% та 58% національного доходу.

Великі відмінності в середньому рівні добробуту між країнами посилюються високою нерівністю в багатстві внутрі країн. Саме тому

проаналізуємо стан розподілу добробуту домогосподарств між усім дорослим населенням світу.

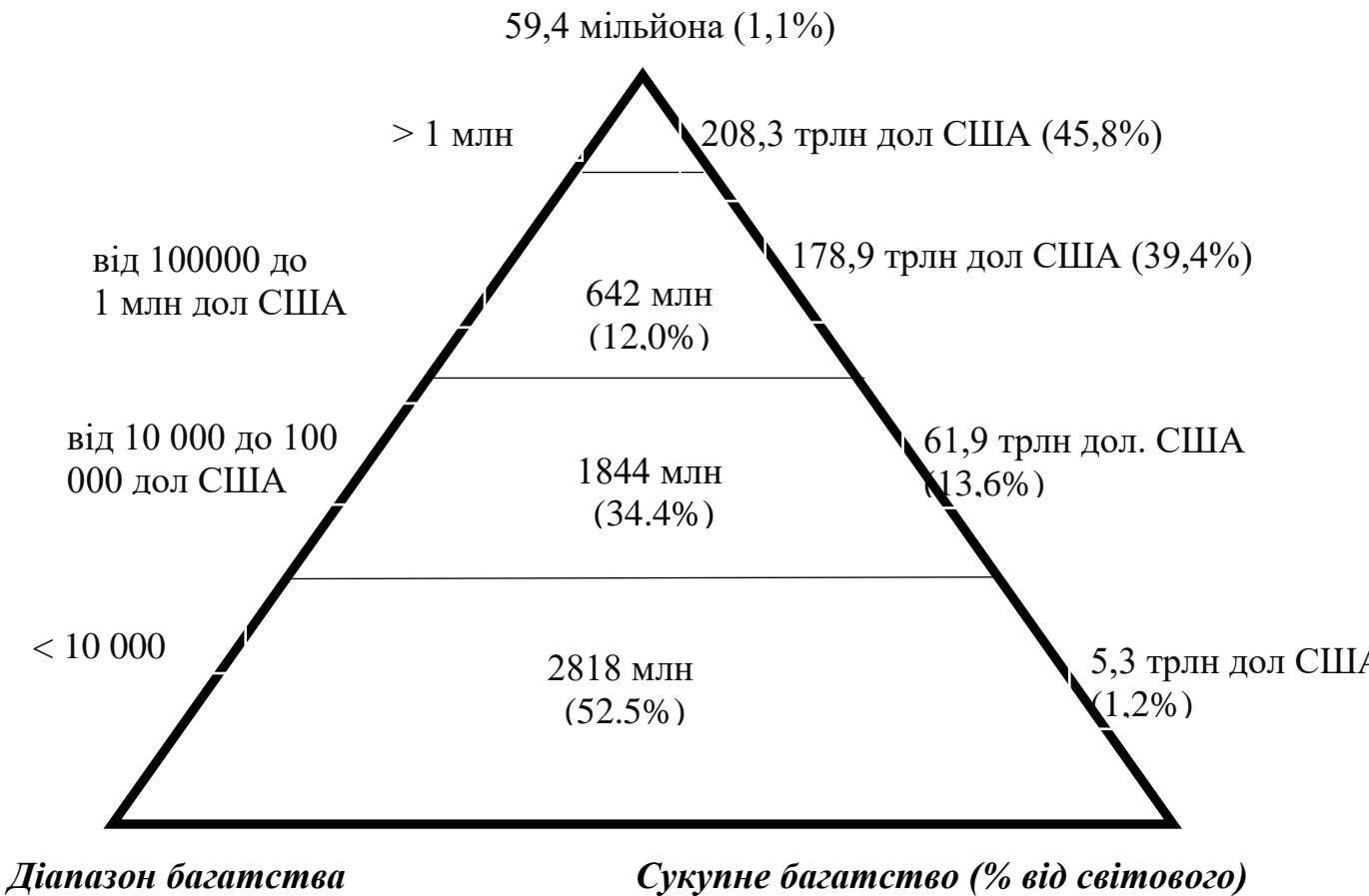

Рис. 2.10. Глобальна піраміда розподілу багатства у 2022 році

Джерело: побудовано на основі [58]

Сформована на рисунку 2.10. піраміда багатства узагальнює розподіл багатства серед дорослих у всьому світі. За оцінками, у 2022 році 2,8 мільярда осіб – 53% усіх дорослих людей у світі – мали статки менше 10000 дол США. Наступний сегмент, який охоплює тих, хто має статки в діапазоні 10000-100000 дол США, мав найбільше зростання чисельності у цьому столітті, збільшившись більш ніж утричі з 503 млн у 2000 році до 1,8 мільярда в середині 2022 року. Це відображає зростання процвітання економік, що розвиваються, особливо Китаю, і розширення середнього класу в країнах, що розвиваються. Середній статок цієї групи становить 33573 долари США або близько 40% від рівня середнього статку в усьому світі.

Загальні активи в 61,9 трильйона дол США надають цьому сегменту значний економічний вплив.

Зазначимо, що останній період свідчить про зростаючий інтерес до вивчення рівня доходів у вибраних країнах та визначення його впливу на економічний розвиток та соціальну стабільність. У цьому контексті, децильні коефіцієнти стають важливим інструментом для визначення розподілу доходів між різними верствами населення. Тому нами розглянуто нерівність доходів у вибраних країнах на основі доступними даних та аналізу децильних коефіцієнтів 90/10 (співвідношення верхньої межі значення 9-го дециля (тобто 10 % осіб із найвищим доходом) до значення 1-го дециля), 90/50 (до медіанного доходу) і 50/10 (співвідношення медіанного доходу до верхньої межі значення 1-го дециля) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Нерівність доходів у вибраних країнах – децильні коефіцієнти за останніми наявними даними

Країна	90/10	90/50	50/10
Австралія	4,3	2,0	2,2
США	6,2	2,3	2,7
Канада	4,0	1,9	2,1
Чилі	7,2	2,9	2,5
Франція	3,5	1,8	1,9
Німеччина	3,6	1,8	2,0
Великобританія	4,5	2,1	2,2
Греція	4,1	1,9	2,2
Ісландія	2,8	1,7	1,7
Японія	5,2	2,0	2,6
Південна Корея	5,5	2,1	2,7
Мексика	6,4	2,6	2,5
Норвегія	3,1	1,7	1,9
Польща	3,6	1,8	2,0
Туреччина	5,4	2,3	2,3

Джерело: розраховано на основі [59]

Згідно наведених розрахункових даних табл. 2.3. серед досліджуваних країн у Чилі виявлено найвищий рівень нерівності доходів за допомогою

коефіцієнта 90/10. Тут дохід верхньої 10 % населення перевищує дохід нижньої 10 % більш ніж у 7 разів. Мексика, з коефіцієнтом 6,4 та США (6,2) слідують за Чилі згідно рівня нерівності. Натомість, Ісландія продемонструвала найменший розрив між верхньою та нижньою 10 % частинами населення – всього 2,8. Це означає, що середній дохід у верхньому децилі перевищує середній дохід у нижньому децилі майже у 3 рази.

Найвираженіша нерівність між верхньою 10 % та медіанним доходом спостерігається в Чилі та Мексиці. З іншого боку, різниця між нижнім децилем та медіанним доходом є особливо помітною у США, Південній Кореї та Японії. Щодо усіх трьох показників, найкращі результати були зафіксовані в Ісландії та Норвегії.

Сучасна глобалізована економіка вимагає систематичного та комплексного вивчення різноманітних аспектів соціально-економічної динаміки, і одним із ключових показників, що відображає рівень нерівності у розподілі доходів, є ще один важливий коефіцієнт, який відображає співвідношення між часткою доходів, яку отримують 10% найбільш заможних верств населення, та часткою доходів, яку отримують 40% найбільш вразливих верств населення, який прийнято називати коефіцієнт Пальма. Зокрема проаналізуємо цей коефіцієнт для обраних країн, щоб визначити та розібрати тенденції в розподілі доходів у різних регіонах світу, а також зрозуміти, як цей показник впливає на соціальну структуру та економічну стабільність, що дозволить нам визначити ключові аспекти, які необхідно враховувати для покращення соціально-економічного благополуччя. Зазначимо, що аналізуючи цей показник, ми отримуємо можливість не лише оцінити рівень нерівності, а й розробити практичні рекомендації для реалізації політик, спрямованих на забезпечення більш справедливого розподілу ресурсів та доходів у сучасному світі (див. рис. 2.11).

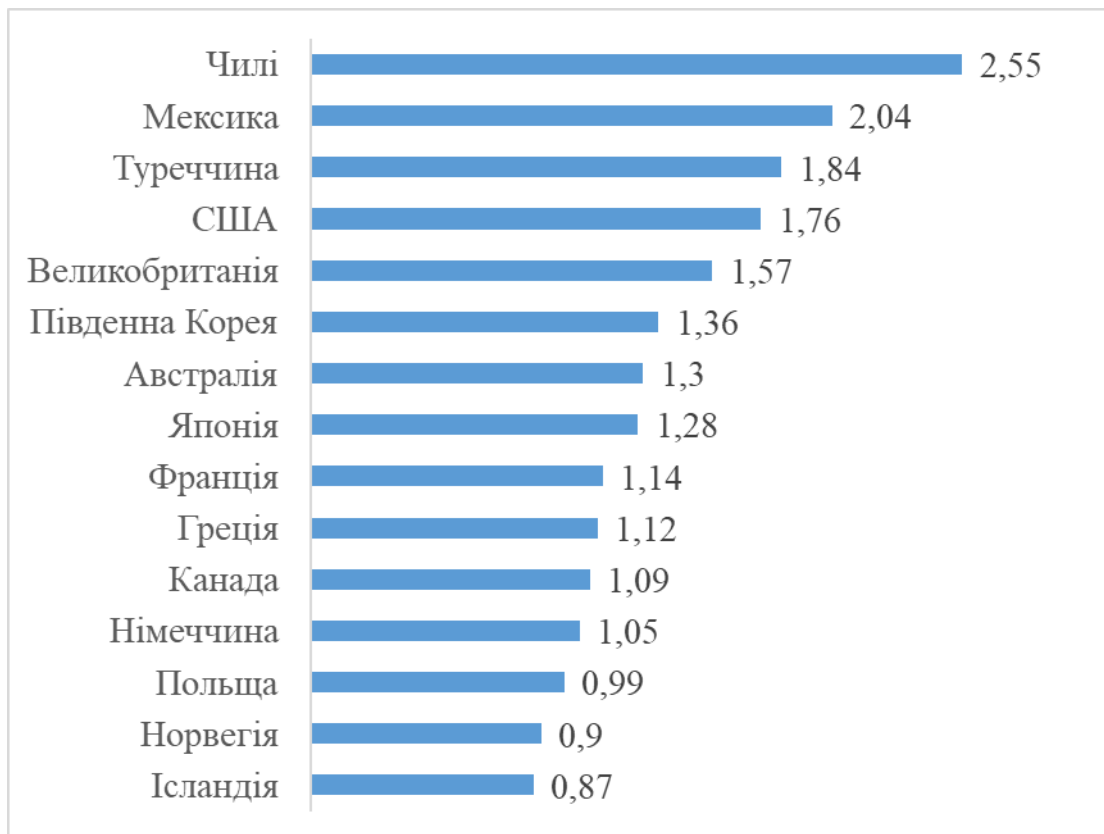

Рис. 2.11. Коефіцієнт Пальма для вибраних країн у 2021 р.

Джерело: розраховано на основі [59]

Враховуючи суть коефіцієнту Пальма, якщо його значення 1 або нижче, то вважається що у цих країнах є відносна рівність у доходах. Таким чином, серед досліджених країн у 2021 році відносно позитивним був показник нерівності у Польщі (0,99), Норвегії (0,9) та Ісландії (0,87). У той же час наближено рівними були Німеччина, Канада, Греція та Франції, де цей коефіцієнт становив близько 1. Найбільш виражена нерівність спостерігається у країнах Латинської Америки, зокрема, Чилі та Мексиці, де коефіцієнт Пальма становить понад 2, також Туреччині та США.

Регіональні рівні нерівності маскують значні варіації нерівності між країнами в межах регіонів, додатково демонструючи, що рівні нерівності не визначаються географією чи рівнем розвитку. Покажемо співвідношення 50% осіб, які мають найнижчі доходи відносно 10% найвищих. Дохід вимірюється після отримання пенсії та допомоги по безробіттю особами, але

до інших податків, які вони сплачують, і трансфертів, які вони отримують (див. рис. 2.12).

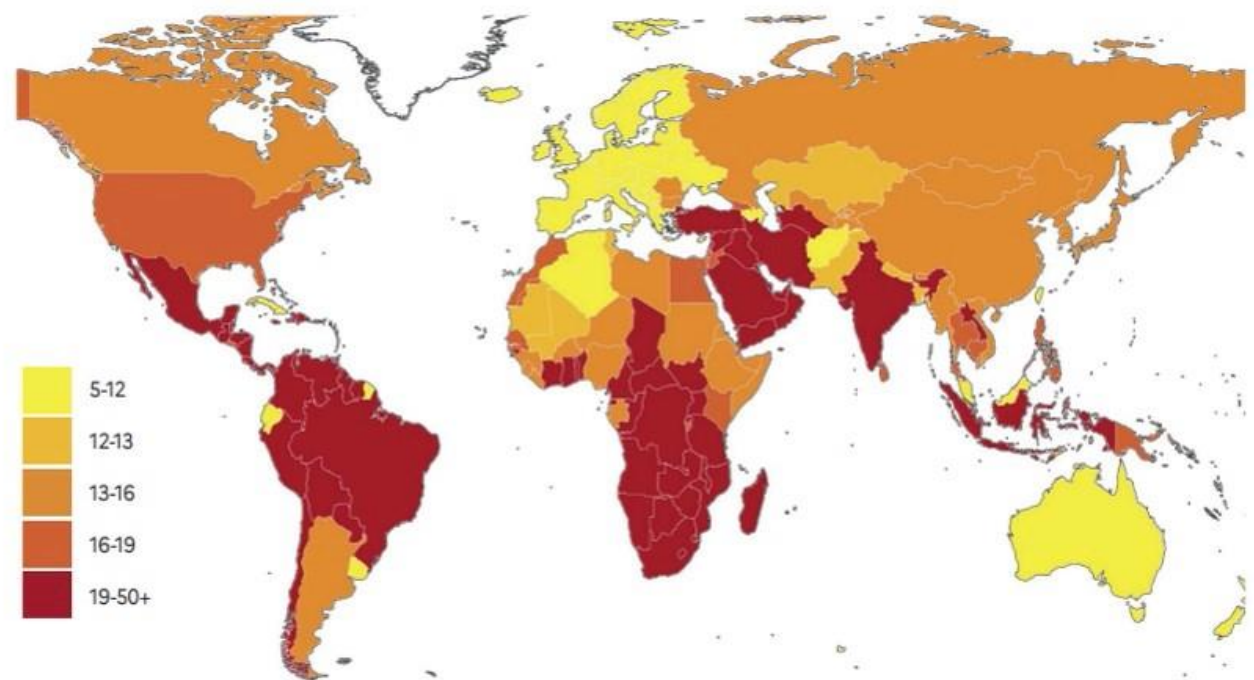

Рис. 2.12. Топ-10/50 найнижчих розривів у доходах у всьому світі, 2021 рік [61]

На рисунку 2.12 бачимо розриви доходів 10/50 для всіх країн світу. До прикладу в Африці розрив у доходах коливається від 13 до 15 у Нігерії, Ефіопії, Гвінеї та Малі, від 40 до 63 у Центральноафриканській Республіці, Намібії, Замбії та Південній Африці. У Південній та Південно-Східній Азії розрив у доходах Індії 10/50 становить 22, що значно перевищує значення Таїланду (17). У Латинській Америці розрив у доходах Аргентини становить 13, тоді як у сусідніх Бразилії та Чилі він становить 29. Між країнами з високим рівнем доходу також спостерігаються значні відмінності: у Німеччині, Франції, Данії та Великобританії розрив у доходах 10/50 становить від 7 до 10, тоді як розрив у доходах у США перевищує 17. Для будь-якого рівня розвитку це є велика різноманітність можливих рівнів нерівності.

2.3 Детермінанти стратифікації доходів населення

Стратифікація доходів населення є складним та багатограним явищем, яке визначає соціальну структуру суспільства та рівень доступу до ресурсів для його членів. Дослідження детермінант цього процесу є критично важливим завданням для розуміння економічних та соціальних нерівностей в сучасному світі.

Зазначимо, що зростання приватного капіталу спостерігалось швидшими темпами у економіках, що розвиваються, відносно багатих країн, і ця тенденція зумовлена високим економічним зростанням і значною приватизацією в перехідних економіках. Це сприяє зменшенню глобальної нерівності між країнами, що розвиваються, і найбагатшими країнами. Однак цей ефект був нейтралізований зростанням матеріальної нерівності всередині країн.

Посилення нерівності в багатстві всередині країни зумовлене декількома факторами, включаючи зростання нерівності в доходах, посилене нерівністю рівня заощаджень і норм прибутку між різними групами суспільства. У всьому світі зазвичай спостерігається, що заможні заощаджують більше, ніж бідні, а також, що вони отримують вигоду від вищих норм прибутку на свої інвестиції. Це також відоме як «ефект снігового кома накопичення капіталу»: чим більше людина володіє сьогодні, тим більше вона зможе накопичити завтра.

Проте політика також відіграє визначальну роль в еволюції нерівності багатства. Державна політика, наприклад, контроль і регулювання орендної плати, сприяє зниженню норм прибутку та обмежує накопичення капіталу. Політика перерозподілу, зокрема, податки на багатство та податки на дохід від капіталу, також обмежують нагромадження капіталу та генерують державні ресурси, які можуть допомогти розподілити багатство серед бідніших верств населення.

Неможливо сказати, який фактор керуватиме динамікою багатства в найближчі десятиліття. Однак відомо, що пік розподілу глобального багатства зростав набагато швидше, ніж середнє світове багатство за останні три-чотири десятиліття. Приватизація принесла непропорційну користь невеликим групам населення, зокрема, олігархам у пострадянських країнах. Це допомагає пояснити, чому акції найбільших власників багатства зросли так швидко.

Однак згідно офіційних даних важко оцінити точний вплив цього фактора. Бувають також випадки, коли приватизація приносила переваги переважно середньому класу (наприклад, житла у Великій Британії). Ще одним важливим, але невизначеним питанням є те, чи буде цей фактор важливим для майбутнього (наприклад, у країнах, що розвиваються).

Іншим вирішальним чинником зростання нерівності багатства є фінансова дерегуляція та інновації, які посилили нерівність у нормах прибутку для різних розмірів фінансових портфелів. Цілком логічно вважати, що норми прибутку для окремих осіб також зростають навіть серед дуже багатих. Мільярдери часто використовують дуже складні стратегії управління багатством, які нагадують стратегії великих фондів некомерційних організацій.

Одне можна сказати точно: якщо темпи нерівності, які спостерігалися між групами суспільства протягом останніх кількох десятиліть, збережуться в майбутньому, тоді глобальна нерівність продовжуватиме зростати і зрештою досягне величезних рівнів.

Економічна криза, спричинена пандемією COVID-19, призвела до найбільшого зростання глобальної крайньої бідності за останні десятиліття, а це в свою чергу негативно відобразилось на рівні нерівності. Поступово глобальна бідність знизилась до рівня, ближчого до пандемії. Варто відзначити, що у той час як крайня бідність у країнах із середнім рівнем доходу зменшилася, бідність у найбідніших країнах і країнах, які постраждали конфліктів або насильства, все ще суттєвіша, ніж до пандемії.

Для детальнішого розуміння динаміки зміни рівня бідності у світі, зокрема і під впливом пандемії покажемо як змінювалась кількість осіб у світі із доходом на рівні нижче 2,15 (3,65 і 6,85) дол США на день (рис. 2.13).

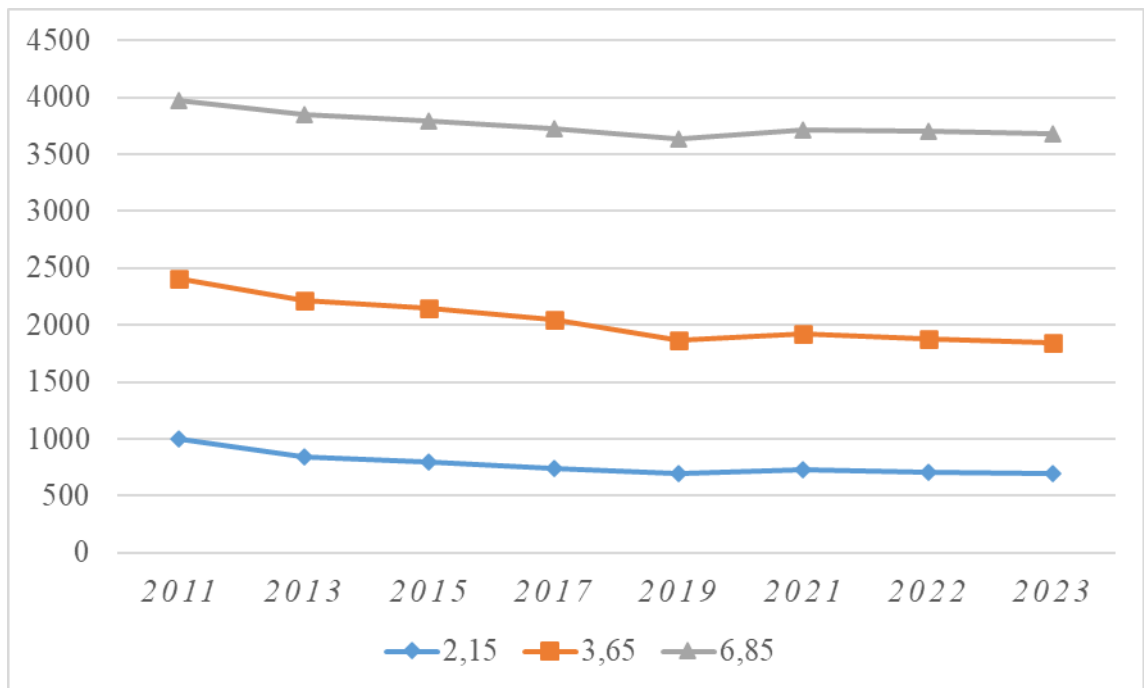

Рис. 2.13. Динаміка рівня глобальної бідності, млн осіб

Джерело: розраховано на основі [62]

Як бачимо на рис.2.13, у 2023 році 691 мільйон осіб (або 8,6% населення світу) жили у крайній бідності (тобто ті, хто живе нижче 2,15 долара на день), що трохи нижче рівня до початку пандемії. Іншими словами, з 2019 року у світі майже не досягли прогресу в боротьбі з бідністю. Аналогічна ситуація є і щодо показника 3,65 дол/день, де рівень бідності та кількість бідних нижчі, ніж у 2019 році. Менша частка населення планети також зараз живе менш ніж на 6,85 долара на день, але через зростання населення загальна кількість бідних, які живуть нижче цієї межі, все ще вища, ніж до пандемії.

Пандемія Ковід-19 загострила ряд форм медичної, соціальної, гендерної та расової нерівності в країнах. Зі звітів про багатство мільярдерів ми бачимо, наприклад, що розрив між самою верхівкою розподілу багатства та рештою населення різко збільшився під час пандемії.

У період з 2011 по 2019 рік статок 0,001% найзаможніших зріс на 14%, тоді як середній глобальний статок, за оцінками, зріс лише на 1%. У верхній частині рейтингу між 2011 і 2019 роками статки мільярдерів у всьому світі зросли більш ніж на 50%. Дані про нерівність доходів зазвичай надходять рідше, ніж дані про багатство мільярдерів зі списків багатих.

Дослідження показують, що пандемія спочатку непропорційно вразила групи населення з низьким рівнем доходу та заможні, але відповідні заходи уряду змогли протидіяти цьому ефекту. У США рівень зайнятості впав на 37% навколо спаду через COVID (15 квітня 2020 року) для працівників, які отримували заробітну плату в нижньому квартилі розподілу заробітної плати до COVID, тоді як зайнятість впала на 14% для тих, хто мав найвищу заробітну плату квартиль. У той же час, як виявилось, впровадження виняткових заходів реагування на кризу в США (включаючи прямі спеціальні виплати домогосподарствам, допомогу з безробіття та талони на харчування) мало значний вплив на рівень бідності в США.

У Європі дослідження з використанням мікромоделювання опитувань свідчать про подібні результати, тобто без політичних реакцій відбулося б значне зростання нерівності доходів, але державна підтримка (часткова гарантія безробіття, виняткова допомога тощо) пом'якшила цей вплив, а іноді й зменшила нерівність у доходах. Тим не менш, дані про заощадження домогосподарств демонструють значну нерівність у здатності накопичувати багатство під час пандемії.

У країнах, що розвиваються, де системи соціального забезпечення менш розвинені, вплив пандемії на групи з низькими доходами був більш серйозним. За оцінками Світового банку, пандемія призвела до крайньої бідності близько 100 млн людей, підвищивши загальну кількість людей у світі до 711 млн у 2021 році порівняно з 655 мільйонами у 2019 році.

Дослідження взаємозв'язку між доходом на душу населення та Індексом Джинні стає ключовим завданням в розумінні факторів стратифікації доходів, оскільки дохід на душу населення визначає рівень

економічного благополуччя, тоді як Індекс Джинні відображає ступінь нерівності у розподілі цього благополуччя. Розгляд цих двох показників у взаємозв'язку дозволяє краще розуміти динаміку соціально-економічної структури країн, а також визначити можливі шляхи для зменшення нерівностей та покращення якості життя населення.

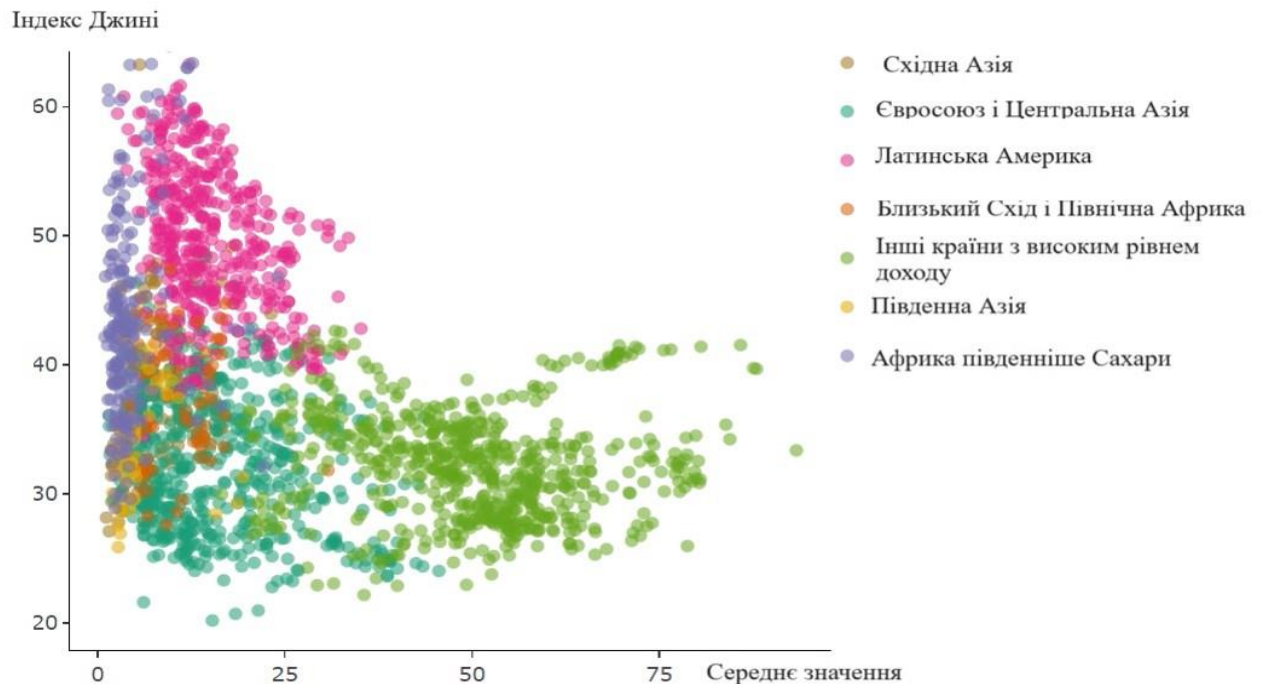

Рис. 2.14. Взаємозв'язок між доходом на душу населення та Індексом Джинні

Джерело: розраховано на основі [58]

Проведений аналіз свідчить про те, що рівень доходів в значній мірі визначає ступінь соціально-економічної нерівності в різних країнах. Зокрема, країни з вищим рівнем доходу на душу населення, зокрема, країни Європейського Союзу та Північної Америки часто стикаються з меншим рівнем нерівності, тоді як ті, де рівень доходів нижчий, є схильними до більш виражених соціально-економічних відмінностей. Однак важливо враховувати, що взаємозв'язок між цими двома показниками слід розглядати в комплексі з іншими факторами, такими як система оподаткування, соціальні програми та рівень освіти.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ СТРАТИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ

3.1. Перспективи зниження рівня нерівності у світі

Сучасна глобальна економіка передбачає необхідність активної участі у вирішенні проблем, пов'язаних із розподілом багатства, можливостями та доступом до ресурсів. Тому важливе завдання полягає в ідентифікації чинників, що сприяють або стримують розвиток нерівностей, а також у виявленні можливих шляхів вирішення цієї соціальної проблеми.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що проблема бідності та соціальної нерівності нерозривно пов'язана з проблемою соціальної справедливості. У цьому контексті соціальна справедливість застосовується як категорія, що визначає ступінь рівності та нерівності соціальних суб'єктів залежно від соціально-ціннісної та соціально-нормативної матриці конкретного суспільно-історичного стану соціальної системи. У процесі дослідження причин бідності та економічної нерівності за регіональною, соціальною, віковою, класовою, гендерною ознаками встановлено, що в сучасному світі формується нова система відносин нерівності.

Поряд з цим змінюються співвідношення між формами власності, інститутами влади, одні групи населення зникають, натомість виникають інші, змінюється їх соціальна роль і статус. Конкретні форми нерівності зазнають модифікацій, але принцип її завжди проявляється. Аналіз статистичної інформації, досліджень і даних міжнародних організацій дозволяє припустити, що глобальна нерівність доходів зростає, особливо в країнах третього світу. Водночас відбувається дедалі помітніше розшарування населення за бідністю.

Однак бідність як глобальну проблему можна вирішити; про це свідчить високий рівень життя, досягнутий у багатьох розвинутих країнах із незначним відсотком громадян з низькими доходами.

Проблема подолання бідності та зниження соціальної нерівності є надзвичайно складною і потребує ретельного дослідження із застосуванням сучасних наукових підходів до її вимірювання та оцінки, а також практичного досвіду розвинених країн щодо подолання та запобігання бідності. Проте стає дедалі очевиднішим те, що майнове розшарування, яке на сьогоднішній день досягло критичних масштабів, безсумнівно стало ключовим бар'єром для подальшого розвитку людства та подолання проблем голоду та бідності.

Прогнози щодо глобальної економічної активності та інфляції сильно коливалися протягом останніх кількох років. Перспективи зростання ВВП зараз стали більш стабільними, хоча темпи дещо знижені. Але майбутня динаміка інфляції залишається невизначеною. Фіскальна та монетарна політика, вжита у відповідь на пандемію COVID-19, у поєднанні з російсько-українською війною та іншими факторами призвели до зростання глобальної інфляції. І хоча очікується, що у підсумку 2023 рік буде піковим, прогнозовані майбутні рівні підлягають послідовному перегляду в бік збільшення. Згідно прогнозів Міжнародного валютного фонду (МВФ) глобальна інфляція на 2023 рік передбачалася на рівні 3,2%. Однак за останньою оцінкою вона становить 7%. Крім того, зараз очікується, що сплеск глобальної інфляції триватиме набагато довше, ніж передбачалося раніше.

Ця постійна інфляція має наслідки для глобального ВВП і глобального багатства, а як наслідок посилення нерівності. Очікується, що світовий обсяг виробництва повернеться до тенденції до пандемії, але в 2027 році буде на 7,9 мільярда доларів США, або на 6%, нижчим, ніж прогнозувалося раніше, у поточних доларах США, і ще нижчим у реальному вираженні. Відновлюючись після невдачі у 2022 році, загальне світове багатство продовжуватиме зростати такими ж темпами, як і з 2000 року, у середньому на 6,7% на рік протягом наступних п'яти років. Це збільшить світове багатство домогосподарств на 174 трильйони доларів США протягом

наступних п'яти років, що еквівалентно додаткових 25500 доларів США на дорослого. Але, якщо інфляція збережеться на поточному рівні, реальне зростання світового багатства становитиме в середньому лише 2,1%, а реальне багатство на дорослого зростатиме менше ніж на 1% на рік

Країни із середнім рівнем доходу, які прийнято називати «країнами з економікою, що розвивається», з початку цього століття зробили значний внесок у глобальне зростання добробуту. Як наслідок, їх частка у світовому багатстві зростає. Країни, що розвивається, оговталися від нижчих показників під час пандемії та відновили темпи у 2021 та 2022 роках, що, як очікується, продовжуватиметься протягом наступних п'яти років, ще більше скорочуючи відставання від розвинуеного світу (рис. 3.1).

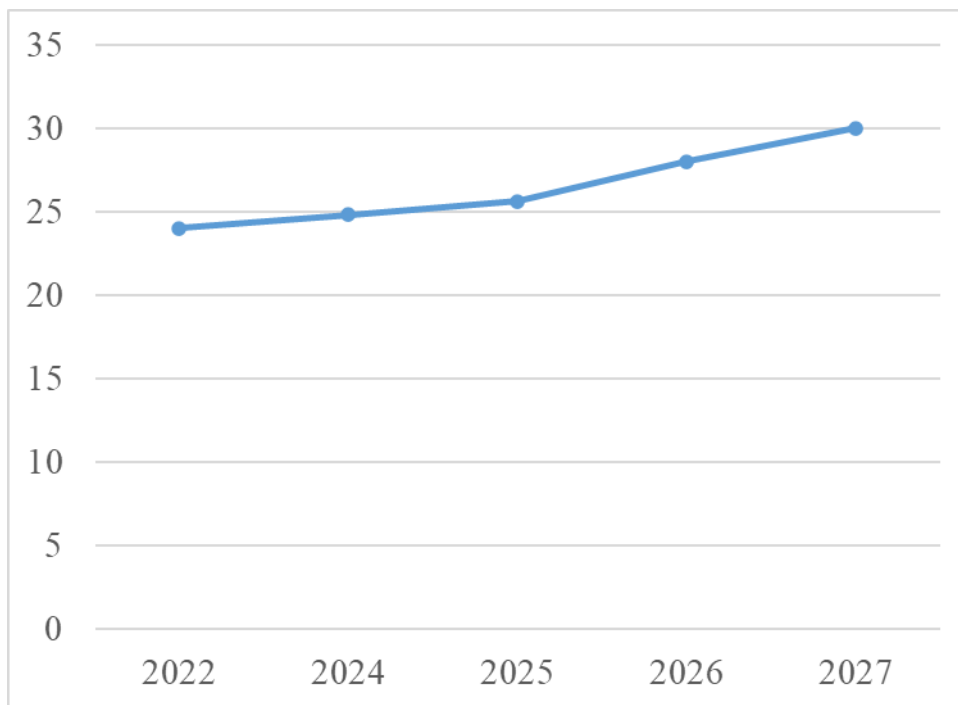

Рис. 3.1. Перспектива росту доходів у країнах, що розвиваються, (%)

Джерело: розраховано на основі [58]

Як бачимо на рисунку 3.1. у наступні чотири роки прогнозується середньорічне зростання добробуту на 11,8 % у країнах із низьким рівнем доходу та на 10,7 % у країнах із середнім доходом. Це значно перевищує річний приріст добробуту в 4,5%, який оцінюється для країн з високим рівнем доходу, що дозволяє прогнозувати, що на країни із середнім рівнем

доходу припадатиме близько 43% зростання добробуту в наступні п'ять років і що їхня частка багатства зросте до 30% до 2027 року [62].

Вірогідні хороші показники економік із середнім і низьким рівнем доходу змушують нас очікувати значного покращення в окремих країнах протягом наступних п'яти років. Прогнозується, що загальне багатство Європи в 2027 році буде близьким до рівня Сполучених Штатів Америки у 2017 році, що є зростанням, еквівалентним лише чотирьом рокам з точки зору розвитку США. Також очікується, що зростання багатства в Китаї сповільниться, але все ж буде достатньо високим, щоб скоротити розрив із Сполученими Штатами Америки. За експертними оцінками, до 2027 року сумарне багатство домогосподарств досягне 128 трильйонів доларів США, що еквівалентно рівню Сполучених Штатів Америки у 2019 році, а отже, лише вісім років тому.

Важливим є також розуміння за рахунок яких компонент досягатиметься ріст багатства (рис. 3.2).

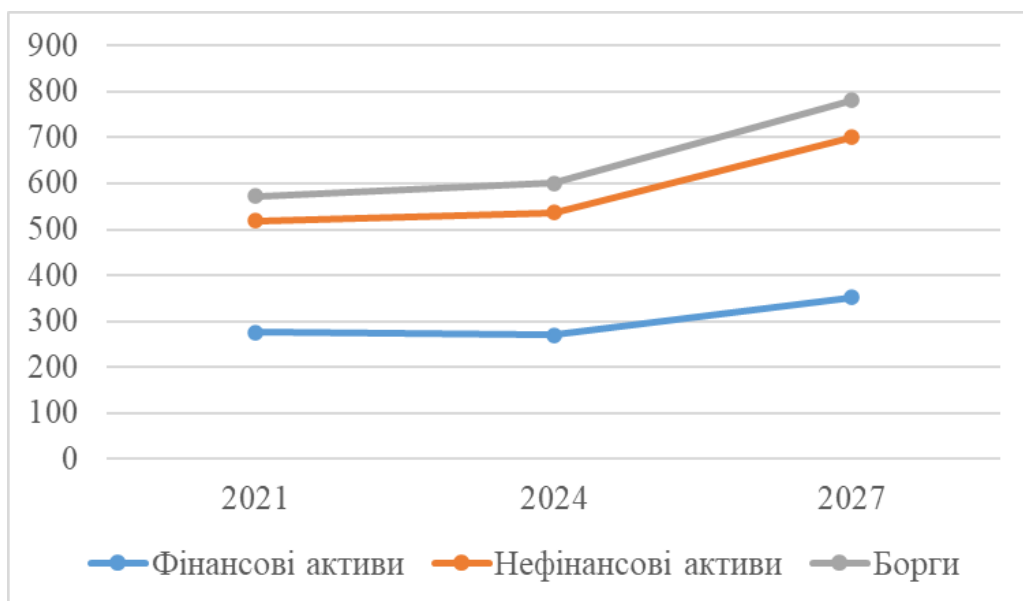

Рис. 3.2. Прогноз еволюції доходів за компонентами, трлн дол США

Джерело: розраховано на основі [58]

Прогнози аналітиків Світового банку свідчать про те, що протягом наступних п'яти років фінансове та нефінансове багатство продовжуватиме зростати разом. Очікується також, що борг домогосподарств зростатиме

приблизно відповідно до фінансового та нефінансового добробуту, так що борг домогосподарств залишиться на рівні приблизно 11% валових активів, що на 2–3 відсоткові пункти нижче рівня з 2000 до 2012 років.

Швидше зростання добробуту в країнах із низьким і середнім рівнем доходу, а також поступове зростання розвинутих країн напряду корелює із зростанням частки членів суспільства у верхньому сегменті розподілу добробуту у світі. Тобто кількість мільйонерів під впливом різних чинників зростатиме (рис. 3.3).

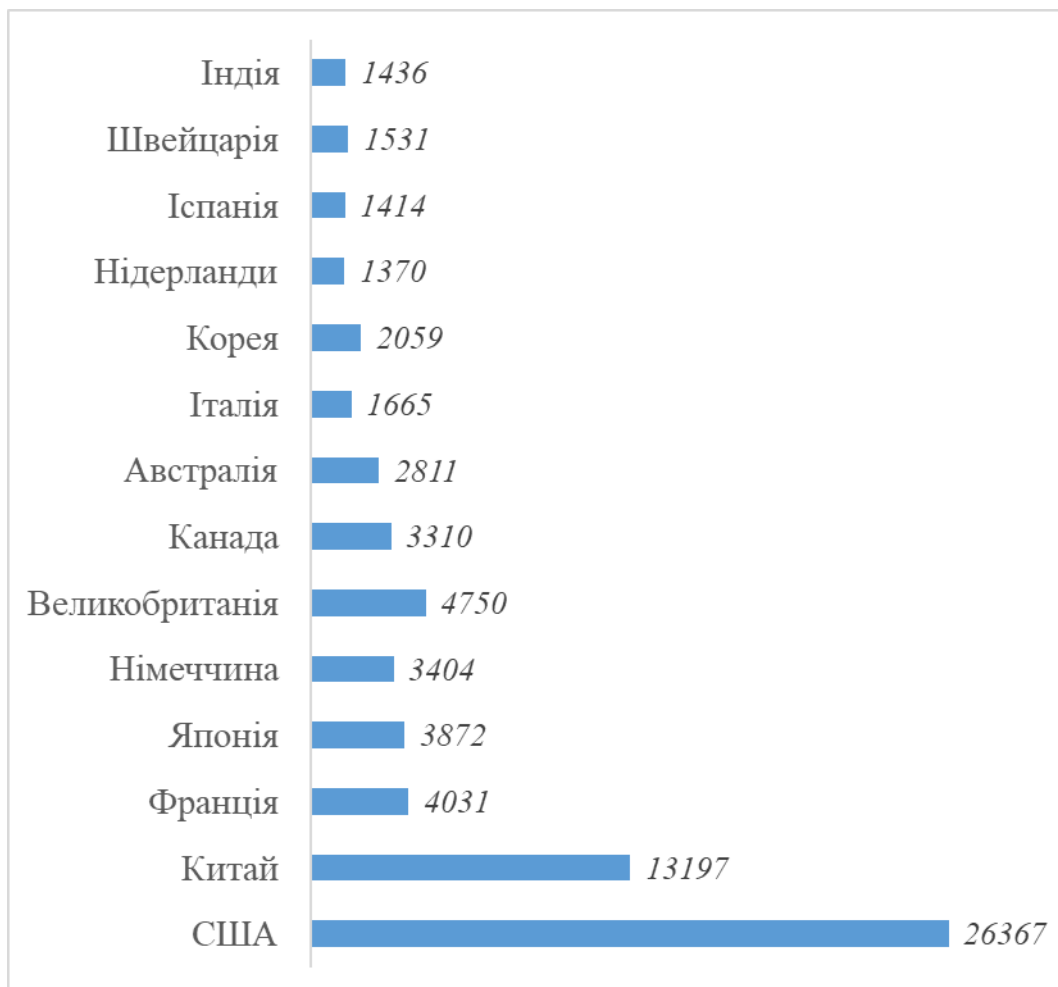

Рис. 3.3. Прогнозна на 2027 рік чисельності мільйонерів в окремих країнах світу, тис осіб

Джерело: розраховано на основі [58]

Як прогнозується, у 2027 році кількість мільйонерів у світі перевищить 85 мільйонів, що на 26 мільйонів більше, ніж сьогодні, і на 71 мільйон,

порівняно з початком століття. Це швидке зростання частково відображає той факт, що більш висока інфляція полегшує подолання порогу в мільйон доларів США. Хоча кількість мільйонерів у країнах з низьким рівнем доходу все ще значно нижча, ніж у Сполучених Штатах, Європі чи країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону з високим рівнем доходу, очікується, що в наступні п'ять років ця кількість прискориться.

На довгострокову перспективу у 2027–2030 рр. необхідно забезпечити високі темпи зростання номінальних і реальних доходів населення, які відповідають темпам модернізації економіки і підвищення регіональної продуктивності праці з метою наближення до європейських соціальних стандартів та значного підвищення добробуту населення як основних орієнтирів у цій сфері.

При злагодженому механізмі дії усіх методів та інструментів, ситуація з рівнем диференціації доходів населення повинна поліпшитись за рахунок того, що забезпечиться захист мало захищених верств, здійсниться підвищення доходів найнижчих прошарків, та, разом з тим, буде здійснюватися нагляд за неконтрольованим зростанням доходів найбільш забезпечених верств, та, завдяки прогресивному оподаткуванню доходів, почне виконуватися принцип соціальної справедливості [10].

Таким чином, розглянувши перспективи зниження рівня нерівності у світі важливо підкреслити, що цей питання не лише виклик для сучасного суспільства, але й глобальний імператив, який стає все більш терміновим. Розглядаючи різноманітні аспекти соціально-економічних нерівностей, можемо визначити кілька ключових висновків, зокрема, важливо розуміти, що нерівність — це не лише економічна проблема, але і соціальна та політична. Світові лідери та різні рівні урядовці повинні працювати разом, розробляючи та впроваджуючи комплексні стратегії для зменшення нерівностей у всіх аспектах суспільства. Ключовими елементами успішної боротьби із нерівністю є забезпечення доступу до якісної освіти, покращення умов праці та соціальних гарантій, а також створення рівних можливостей

для всіх членів суспільства. Глобальна координація та співпраця між країнами та регіонами важливі для подолання нерівностей на світовому рівні. Спільні зусилля, спрямовані на розвиток міжнародних стратегій та партнерств, можуть допомогти створити сприятливі умови для сталого розвитку.

3.2. Міжнародні та національні підходи до вирішення проблем стратифікації доходів

У контексті сучасної глобальної динаміки, проблеми стратифікації доходів стають предметом не лише національної, але й міжнародної проблематики. Зростаючі економічні відмінності між націями та внутрішніми соціальними групами породжують не лише внутрішні проблеми, але і викликають необхідність спільних міжнародних зусиль для ефективного розв'язання цих питань.

Аналізуючи досвід окремих країн та узагальнюючи міжнародні практики, важливим є виявити ключові аспекти, які впливають на стратегії зменшення стратифікації доходів, що в контексті різноманітних підходів може допомогти розробити більш комплексні та ефективні стратегії для вирішення актуальних соціально-економічних викликів у міжнародному масштабі.

У сучасному світі, навіть у відносно розвинутих країнах, нерівність є досить поширеним явищем, особливо це відчутно у відсталих країнах, де майже 55% від загальної кількості людей, що проживають на її території, є бідними. Загрозлива динаміка нерівності в країнах, що розвиваються, породжує проблеми не лише економічного, а й соціально-політичного характеру.

Розглянута проблема нерівності настільки популярна в наш час не тільки тому, що вона є концентрованою характеристикою стану суспільства в цілому, а й тому, що вона виступає каталізатором багатьох інших проблем

суспільного розвитку. Соціальна нерівність є складним і багатограним явищем. Очевидно, що для усунення досліджуваної проблеми необхідні спільні зусилля всього людства, оскільки існують фактори ризику (наприклад COVID-19), які деструктивно впливають на розвиток суспільства загалом. Координація політики може підтримати бідні країни, тоді як асиметрія між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, стає більш виразною.

Зміщення акценту з проблеми нерівності на проблему бідності зумовлене тим, що в 1990-х роках один із найуспішніших періодів ХХ століття у розвитку світової економіки відзначався подальшим зростанням кількості людей, які живуть у крайній бідності (менше ніж на 1 долар США на день). Незважаючи на те, що його частка в загальній чисельності населення планети зменшилася в 1987-1998 рр. з 28,3 до 24,0%, абсолютна чисельність зросла з 1,18 до 1,2 млрд. чоловік. Для подолання бідності та нерівності в суспільстві в багатьох країнах пропонуються основні напрями за групами, які представлені на рис. 3.4.

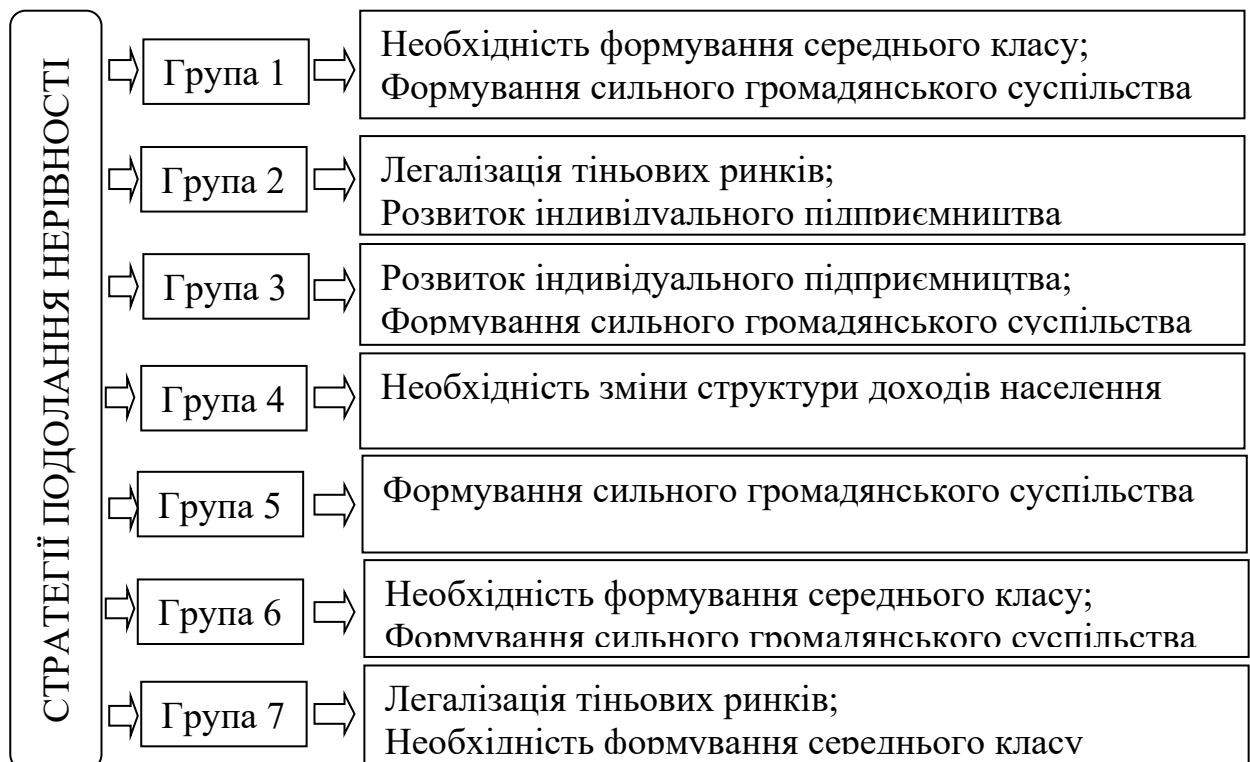

Рис. 3.4. Пріоритетні напрями боротьби з бідністю та подолання нерівності

Джерело: сформовано на основі [39]

В економіці багатьох країн багато фінансових питань не регулюються державою. Джерела доходів не закріплені на законодавчому рівні. Так до прикладу, у країнах третього світу на тіньовий ринок припадає велика частка доходів населення. Податки становлять значний відсоток офіційних доходів; отже, люди не бажають легалізувати свої доходи. Необхідно також змінити структуру доходів домогосподарств, віддавши перевагу багатофакторній системі, існування якої можливе лише за умови формалізації на законодавчому рівні джерел їх доходів.

Розвиток суспільства призвів до того, що основну його частину повинен займати середній клас. Середній клас – це частина населення, яка крім заробітної плати має альтернативні джерела доходу. Однією з ознак цього класу є власність. Розвиток підприємництва забезпечує населення з робочими місцями; отже, це дієвий засіб боротьби з бідністю. Підприємства повинні мати законодавчу підтримку на національному ринку, тому що в будь-якій країні можуть бути будь-які ризики. На сьогодні найбільш глобальними ризиками підприємницької діяльності є:

- ❖ COVID-19;
- ❖ неефективність взаємодії держави з бізнесом;
- ❖ відсутність сучасних технологій управління на місцевому рівні;
- ❖ відсутність ефективної фінансової підтримки суб'єктів малого підприємництва;
- ❖ необхідність вдосконалення податкового законодавства.

У ході становлення активного громадянського суспільства розвивається приватне підприємництво, знижується рівень корупції, що в свою чергу призводить до створення механізмів подолання бідності в суспільстві.

Таким чином, бідність є глобальним соціальним явищем, подолання якого потребує ефективних економічних і соціальних реформ впровадження

яких покращить матеріальне становище населення країн, а отже, підвищить рівень життя суспільства в цілому.

Створення соціально орієнтованої економіки, яка працює для всіх громадян, має бути одним із головних пріоритетів урядів та корпорацій. Це явище передбачає ведення бізнесу не лише в інтересах збільшення прибутку, а й у соціально-орієнтованих цілях, які передбачають збалансований розвиток інтересів різних соціальних груп. Така економіка передбачає використання державних коштів для надання соціальних послуг і програм, спрямованих на підвищення якості життя населення: забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, житла, належного доходу та інших видів соціального захисту.

Гендерна нерівність залишається серйозною проблемою, незважаючи на прогрес. Жінки стикаються з економічними, правовими, політичними та соціальними труднощами. Співпраця між урядами, громадянським суспільством і бізнесом є важливою для вирішення цієї проблеми та захисту маргіналізованих груп. Освіта, рівні умови праці та кар'єрні можливості є ключовими факторами зменшення гендерної нерівності. Як результат дослідження, питання розуміння моделі нерівності та її причин є необхідним для пошуку шляхів створення таких суспільств, як західноєвропейське та скандинавське, де є добре розвинений середній клас і високі шанси кожної дитини народженої в небагатій родині, щоб отримати гідну освіту та забезпечити своє життя.

Крім того, важливі зміни в національній і міжнародній системах оподаткування необхідні для усунення нерівності доходів і багатства в глобальному масштабі. Зокрема, у багатьох країнах є необхідність перегляду законів, які стосуються корпоративного управління, освіти та встановлення оплати праці. Прозорість даних також має вирішальне значення. Примітно, що незбалансований розподіл доходів може загрожувати соціально орієнтованій економіці, яка спрямована на забезпечення добробуту всіх громадян і зменшення нерівності.

Питання незбалансованості розподілу доходів у соціально орієнтованій економіці кінця 20-го та початку 21-го століть, потребує пошуку шляхів розвитку стабілізації цифрової сфери економічної стабільності та рівноваги суспільства, оскільки цифрова сфера перебуває на етапі значного розвитку.

На відміну від розвиненого світу, зв'язок між демократією, з одного боку, та економічним зростанням і соціальним добробутом, з іншого, очевидно, нелегко помітити. У політичній економії є тривала дискусія щодо того, чи сприяє демократія економічному зростанню та соціальному добробуту. Більшість цього обговорення ґрунтувалося на міжнародному аналізі великих країн. Зазначимо, що виборча представницька демократія як така не гарантує добрих соціальних результатів і не працює як ліки від бідності чи економічної нерівності. Натомість наявно помітно існування причинно-наслідкового зв'язку між економічною рівністю та скороченням бідності, що обов'язково впливає на загальний суспільний добробут.

Підсумовуючи можна стверджувати, що демократизація, хоча в усьому світі є величезною історією успіху, переслідує привид під назвою «погане управління». Якщо демократичний процес поглинеться корупцією, то демократія не покращить соціального добробуту населення. Надзвичайний оптимізм щодо ролі, яку демократизація може відіграти в подоланні бідності в багатьох країнах, що розвиваються, яку приймають багато міжнародних організацій з надання допомоги, на жаль, здається безпідставним так само, як і надія на те, що організації громадянського суспільства загалом мають позитивний вплив.

Багато урядів за допомогою механізмів державної підтримки вживають заходів для зменшення негативного впливу на домогосподарства, поєднуючи підтримку ринків праці та корпоративного сектора, щоб зупинити зростання безробіття. Заходи різняться в різних країнах, але в деяких випадках вони включають допомогу домогосподарствам і підприємствам. Підтримка бізнесу має надаватися у трьох основних формах:

- державні гарантії;

- позики з низькою процентною ставкою та інші форми боргового фінансування, включаючи конвертовані облігації;
- пряме запровадження акціонерного капіталу державою.

Деякі країни вжили бюджетних заходів, щоб стримувати пандемію та зменшити її шкоду для економіки. Інструменти системи соціального захисту також стабілізують дохід і споживання.

Державна допомога в країнах ЄС надається відповідно до положень Угоди про функціонування Європейського Союзу. Фінансування понад 22,5 мільярда євро надається на заходи державної допомоги ДФЄС, включаючи допомогу для усунення шкоди, спричиненої стихійними лихами чи надзвичайними ситуаціями. Понад 114 мільярдів євро було виділено для досягнення цілей – допомога для сприяння реалізації важливого проекту спільної європейської взаємодії або для усунення серйозних порушень в економіці держави-члена. Близько 530 мільярдів євро було виділено на заходи державної допомоги – допомога для сприяння розвитку певної економічної діяльності або певних економічних сфер, якщо така допомога не впливає негативно на умови торгівлі мірою, що суперечить загальним інтересам.

Узагальнена схема державної допомоги під час спалаху нових небезпечних захворювань в ЄС спрямована на підвищення рівня життя населення та передбачає фінансування заходів щодо ліквідації наслідків попередження, поширення та локалізації захворювання, лікування та реабілітації пацієнтів, дослідження, розробка та випробування нових ліків від небезпечних захворювань, розробка вакцини, страхування медичних працівників, які безпосередньо надають медичні послуги; ліквідувати серйозні збої в економіці шляхом надання адресної допомоги домогосподарствам і підприємствам; сприяти розвитку певної економічної діяльності або певних економічних сфер.

Таким чином, проблема стратифікації доходів є актуальною на як національному, так і міжнародному рівнях. Міжнародні підходи включають у

себе різні програми та угоди, спрямовані на зменшення різниць між країнами та підтримку розвитку менш розвинених регіонів. Програми ООН, Світового банку та інших міжнародних організацій спрямовані на зменшення соціальних нерівностей та підтримку сталих економічних зрушень. Національні підходи варіюються в залежності від конкретних економічних, соціальних та політичних умов кожної країни. Деякі країни спрямовують зусилля на створення прогресивної податкової системи та соціальних програм, які сприяють зменшенню стратифікації доходів. Інші країни можуть вдосконалювати системи освіти та підтримувати доступ до можливостей для всіх шарів населення. Усі ці пропозиції свідчать про необхідність комплексного підходу до вирішення проблем стратифікації доходів, який враховує як національні, так і міжнародні аспекти. Важливо також наголосити на потребі співпраці між країнами та міжнародними організаціями для ефективного вирішення цього глобального виклику.

ВИСНОКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведених нами досліджень можемо зробити наступні висновки щодо стану, тенденцій та проблем стратифікації доходів населення світу:

1. Стратифікація доходів часто є джерелом соціальної нерівності. Невдоволеність низькими доходами може призводити до соціальних рухів, спрямованих на зміну економічної політики та реформу системи розподілу доходів. Стратифікація доходів населення є важливим аспектом сучасного суспільства, визначаючи соціальні та економічні нерівності. Розуміння цього поняття і взаємозв'язків з іншими соціальними явищами є ключовим для розвитку політики, спрямованої на зменшення соціальної нерівності та підвищення життєвого рівня всього суспільства.

2. Проблема соціальної нерівності є актуальною, як у фундаментальному, так і в прикладному аспектах. Зростання соціального розшарування та нерівності призводить до зростання соціальної напруги в суспільстві, особливо в перехідні періоди розвитку. Бідність як економічна категорія – це відношення, що відображає сукупність характеристик виробництва товарів і послуг, що задовольняють матеріальні та духовні потреби людини. Бідність, залежно від її тривалості та фінансового становища людини чи її родини, може мати різні форми, а саме: тимчасова бідність, застійна бідність або злидні. Оцінка бідності передбачає використання показників, які дозволяють найбільш повно і надійно виміряти її поширеність.

3. Глобалізація, міжнародна торгівля та інвестиції стають суттєвими чинниками, які визначають конфігурацію світової економіки та мають вагомий вплив на доходи окремих національних спільнот. До соціальних аспектів формування доходів відносять освіту та доступ до навчання, а також професійний розвиток, які визначають можливості людей на ринку праці та, відповідно, їхні доходи. Інновації, технологічний прогрес та розвиток цифрових технологій суттєво змінюють умови праці та ринку робочої сили,

визначаючи нові можливості та виклики для економічного зростання та доходів. Тільки за умови врахування різноманітних об'єктивних факторів, їхнього взаємодії та взаємовпливу, можна розробляти ефективні стратегії, спрямовані на створення більш справедливого та стабільного економічного середовища для населення світу.

4. Починаючи з 2000 року загальний добробут населення у світі зріс більш ніж у 5 разів. Проте це зростання суттєво відрізнялось за регіонами. Так, найвищий рівень зростання відбувся у Китаї, досягши у 2022 році рівня понад 30 тис дол США. Найнижче зростання було у Північній Америці, проте у 2022 році рівень добробуту у цьому регіоні становив найбільше у світі майже 110 тис дол США. Поєднання значного зростання добробуту та зменшення нерівності призвело до того, що за 22-річний період середній рівень добробуту зріс у 4,3 рази в Європі та більше ніж у п'ять разів в Африці, Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та у світі..

5. Загальна оцінка динаміки економічного та соціального розвитку свідчить, що Північна Америка та Європа разом складають 57,25 % від загального сукупного багатства світу, хоча їхнє доросле населення становить лише 16,6% від глобального населення. Протягом останніх п'яти років Китай досягнув значної прогресії, збільшивши свій внесок в світове багатство від 9% до 17,9%. Невелика розбіжність спостерігається в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, де 23,7% дорослого населення планети володіє 18% світового багатства. У інших регіонах різниця між часткою дорослого населення та сукупним багатством є вражаючою: в Африці 12,8% дорослого населення володіють лише 1,2% світового багатства, в Індії 17,2% (3% світового багатства), а в Латинській Америці розподіл цих показників становить 8,6% до 2,6%.

6. В окремих проаналізованих країнах кількість мільйонерів починаючи із 2000 до 2022 років суттєво зросла. Для будь-якої конкретної країни це зростання було обумовленим трьома факторами: чисельністю дорослого населення, середнім достатком та нерівністю багатства. Сполучені Штати

Америку мають високі оцінки за всіма трьома критеріями та мають найбільшу кількість мільйонерів – 22,7 мільйона, або 38,2% від загальної кількості у світі. Це значно випереджає показники Китаю, який займає друге місце, з 10,5% усіх світових мільйонерів.

7. У 2023 році 691 мільйон осіб (або 8,6% населення світу) жили у крайній бідності (тобто ті, хто живе нижче 2,15 долара на день), що трохи нижче рівня до початку пандемії. Іншими словами, з 2019 року у світі майже не досягли прогресу в боротьбі з бідністю. Аналогічна ситуація є і щодо показника 3,65 дол/день, де рівень бідності та кількість бідних нижчі, ніж у 2019 році. Менша частка населення планети також зараз живе менш ніж на 6,85 долара на день, але через зростання населення загальна кількість бідних, які живуть нижче цієї межі, все ще вища, ніж до пандемії.

8. Рівень доходів в значній мірі визначає ступінь соціально-економічної нерівності в різних країнах. Зокрема, країни з вищим рівнем доходу на душу населення, зокрема, країни Європейського Союзу та Північної Америки часто стикаються з меншим рівнем нерівності, тоді як ті, де рівень доходів нижчий, є схильними до більш виражених соціально-економічних відмінностей. Однак важливо враховувати, що взаємозв'язок між цими двома показниками слід розглядати в комплексі з іншими факторами, такими як система оподаткування, соціальні програми та рівень освіти.

Для подолання нерівності у доходах серед населення світу нами сформульовано наступні пропозиції:

1. Створення соціально орієнтованої економіки, яка працює для всіх громадян, має бути одним із головних пріоритетів урядів та корпорацій. Це явище передбачає ведення бізнесу не лише в інтересах збільшення прибутку, а й у соціально-орієнтованих цілях, які передбачають збалансований розвиток інтересів різних соціальних груп. Така економіка передбачає використання державних коштів для надання соціальних послуг і програм, спрямованих на підвищення якості життя населення: забезпечення доступу

до освіти, охорони здоров'я, житла, належного доходу та інших видів соціального захисту.

2. Важливі зміни в національній і міжнародній системах оподаткування необхідні для усунення нерівності доходів і багатства в глобальному масштабі. Зокрема, у багатьох країнах є необхідність перегляду законів, які стосуються корпоративного управління, освіти та встановлення оплати праці. Прозорість даних також має вирішальне значення. Примітно, що незбалансований розподіл доходів може загрожувати соціально орієнтованій економіці, яка спрямована на забезпечення добробуту всіх громадян і зменшення нерівності.

3. Багато урядів за допомогою механізмів державної підтримки вживають заходів для зменшення негативного впливу на домогосподарства, поєднуючи підтримку ринків праці та корпоративного сектора, щоб зупинити зростання безробіття. Заходи різняться в різних країнах, але в деяких випадках вони включають допомогу домогосподарствам і підприємствам. Підтримка бізнесу повинна надаватись у трьох основних формах: державні гарантії; позики з низькою процентною ставкою та інші форми боргового фінансування, включаючи конвертовані облігації; пряме запровадження акціонерного капіталу державою.

4. Проблема стратифікації доходів є актуальною на як національному, так і міжнародному рівнях. Міжнародні підходи включають у себе різні програми та угоди, спрямовані на зменшення різниць між країнами та підтримку розвитку менш розвинених регіонів. Програми ООН, Світового банку та інших міжнародних організацій спрямовані на зменшення соціальних нерівностей та підтримку сталих економічних зрушень. Національні підходи варіюються в залежності від конкретних економічних, соціальних та політичних умов кожної країни.

5. У наступні чотири роки прогнозується середньорічне зростання добробуту на 11,8 % у країнах із низьким рівнем доходу та на 10,7 % у країнах із середнім доходом. Це значно перевищує річний приріст добробуту

в 4,5%, який оцінюється для країн з високим рівнем доходу, що дозволяє прогнозувати, що на країни із середнім рівнем доходу припадатиме близько 43% зростання добробуту в наступні п'ять років і що їхня частка багатства зросте до 30% до 2027 року.

Таким чином, запропоновані пропозиції свідчать про необхідність комплексного підходу до вирішення проблем стратифікації доходів, який враховує як національні, так і міжнародні аспекти. Важливо також наголосити на потребі співпраці між країнами та міжнародними організаціями для ефективного вирішення цього глобального виклику.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Аналіз сталого розвитку: глобальний і регіональний контексти / Міжнар. рада з науки (ІСЗЦ) та ін.; наук.кер. проекту М. З. Згуровський. - К.: НТУУ «КПІ», 2012.-232с.
2. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (системні дослідження) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. - К.: МАУП, 2005. - 492 с.
3. Бригадир В. О. Диференціація населення країн ЄС за рівнем доходів. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Вип. 2. С. 12–17.
4. Гладун О. Методологічні підходи до визначення критеріїв бідності і запровадження моніторингу бідності в Україні / О. Гладун // Статистика України. – 1998. – № 2. – С. 14–18.
5. Демографічні чинники бідності: [колективна монографія]/ за ред. Е. Лібанової. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. – 184 с.
6. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Довгенко Я. О. Статистична оцінка диференціації доходів та аналіз сучасного стану бідності населення України / Приазовський економічний вісник. 2017. Вип.5 (05). – С.369-374.
8. Дутчак А.В. Соціально-економічний механізм функціонування ринкового розподілу доходів: дис. на здобуття наук. ступеня канд, екон. наук: 08.00.01 / ЧНУ ім. Юрія Федьковича. Чернівці. 2015. 50 с. URL: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu/chnu_news/March/Dutchak.pdf
9. Енциклопедія соціології. URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/socio/4018/STRATYFYKATsYIa>.
10. Комплексна оцінка та обґрунтування стратегії зниження міжрегіональної диференціації доходів населення. ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Роботи учасників підсумкої науково-практичної конференції. [Електронний

ресурс] – Режим доступу: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/46.Dyferentsiatsiya-dohodiv.pdf>.

11. Кролевець О. А. Державне регулювання доходів населення в контексті формування середнього класу: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.00.03 / НАН України; Ін-т екон. промисловості. Донецьк. 2010. 25 с.

12. Лібанова Е. М. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу. Київ. Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. 2012.

13. Лібанова Е. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості. URL: <http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/27%2003%202013.ppt>.

14. Малкіна М. Ю. Інституціональні основи нерівності доходів у сучасній економіці. Журнал інституціональних досліджень. 2016. № 1; т. 8. С. 110–116.

15. Милашко О.Г. Оцінка диференціації витрат населення – одного з індикаторів життєвого рівня. URL : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1050>

16. Національна парадигма сталого розвитку України [Текст] / за заг. ред. Б. Є. Патона. - К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. - 72 с.

17. Павліха Н. В. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці [Текст] : монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Олег Вікторович Уніга, Лілія Миколаївна Коцан, Анастасія Юріївна Савчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 212 с.

18. Панкова Ю. М. Соціокультурні аспекти глобальних економічних процесів // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні

відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Харків, 2018. Вип. 8. С. 55-59.

19. Регулювання доходів населення у сфері соціальної політики України [Електронний ресурс] / І. В. Хмеленко // Часопис економічних реформ. - 2014. - № 1. - С. 95-99. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Cher_2014_1_18

20. Розподіл доходів та умови життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukr.stat.gov.ua.

21. Сікорська І.М. Проблеми соціальної стабільності мультикультурних країн єс: досвід для аїни // Науковий огляд. № 11 (21). 2015.

22. Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/38/53396/378921.html>.

23. Соціологія: енциклопедія. URL: http://sociology_encycledy.academic.ru/1083/STRATYFYKATsYIa_ЭКОНОМУChESKAIA.

24. Сталий розвиток регіонів України [Текст] / науковий керівник М. З. Згуровський. - К.: НТУУ «КПІ», 2009.- 197 с.

25. Старостенко Г. Г., Перегудова А. С. Регулювання диференціації доходів населення й зниження бідності. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2020. Т. 31(70), № 2(1). С. 14–20.

26. Структура доходів населення і джерела їх формування. URL: <http://buklib.net/books/31976/>

27. Теорія доходів та їх розподілу. URL: http://pidruchniki.com/1382032860236/ekonomika/teoriya_dohodiv_rozpodilu

28. Ткаченко Д .О. Сутність транснаціоналізації та особливості діяльності транснаціональних корпорацій в умовах глобальної економіки // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 2015. Вип. 13. с.72-76/

29. Фаріон М. М. Диференціація доходів населення України: сучасні реалії. Наука й економіка. 2014. Вип. 3. С. 255–261.

30. Шаповал Я. К. Сутність та особливості процесів економічної стратифікації на сучасному етапі розвитку України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2013. № 4 (69). С. 111–118.
31. Шейко В. Культура та глобалізація: компаративістський аналіз // Культурологічна думка. № 1. 2009. [Електронний ресурс]. URL : <https://sites.google.com/site/theculturologyideas01>.
32. Шубалий О. М. Тенденції зміни доходів населення в умовах економічної нестабільності. Економічний форум. 2018. № 2. С. 366–372.
33. Arcagni A., Porro F. (2013), O parametrach rozkładu Zenga, "Statistical Methods & Applications", nr 22(3), s. 285–303.
34. Brzeziński M. (2013), Parametryczne modelowanie rozkładu dochodów w Europie Środkowo-Wschodniej, "Central European Journal of Economic Modelling and Econometrics", nr 35, s. 207–230.
35. Causes and Consequences of Income Inequality; A Global Perspective / [E DablaNorris, K. Kochhar, N. Suphaphiphat ta in.]. Washington, DC: International Monetary Fund, 2015. 39 p. (IMF Staff Discussion Notes 15/13).
36. Ївiek M., Ulman P. (2019), Dochody i ubóstwo w gospodarstwach domowych w wybranych krajach europejskich, "Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica", t. 6, nr 345, s. 7–25.
37. Domański H. (2009) Stratyfikacja a system społeczny w Polsce, "Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny", z.2, s. 381
38. Domański H. (red.) (2012) Metodologia badań nad stratyfikacją społeczną, Wydawnictwo naukowe SCHOLAR, Warszawa, s. 15-16
39. Drobotya, Yana, et al. "Overcoming poverty and social inequality in Third World countries (Latin America, Africa)." IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security 21.3 (2021): 295-303.
40. Francisco H. G. A Review of the Evidence. Global Poverty and Inequality. Washington DC: Development Research Group, 2008. (World Bank). P. 42–49.

41. Furmanek W. (2016) Nowa stratyfikacja społeczna wskaźnikiem przemian cywilizacyjnych, "Dydaktyka informatyki", nr 11, s. 11
42. Giddens A. (2006) Socjologia, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 305
43. Jędrzejczak A. (2006), Charakterystyka teoretycznych rozkładów dochodów i ich zastosowanie do analizy rozkładu wynagrodzeń w Polsce według regionów, "Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Oeconomica", t. 196, s. 183–198.
44. Jędrzejczak A., Trzcńska K. (2018), Zastosowanie rozkładu Zenga do analizy dochodów gospodarstw domowych w Polsce według grup społeczno-ekonomicznych, "Statistica & Applicazioni", t. 16, nr 2, s. 123–140.
45. Kleiber C., Kotz S. (2003), Statystyczne rozkłady wielkości w ekonomii i naukach aktuarialnych, Wiley, Hoboken.
46. Kot S. M. (2000), Ekonometryczne modele dobrobytu, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Kraków.
47. Łukasiewicz P., Orłowski A. (2004), Probabilistyczne modele rozkładu dochodów, "PhysicaA", nr 344, s. 146–151.
48. Mysior R. (2013) Stratyfikacja i spójność statusowa w środowisku miejskim i wiejskim na przykładzie miasta i powiatu tarnowskiej, "Zeszyty naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie", T.22, nr 1, Tarnów, s. 104-105
49. Ossowski S. (1982) O strukturze społecznej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, s. 36-37
50. Schein, Edgar H. Organizational Culture and Leadership San Francisco. Jossey–Bass Publishers, 1992. 2ed. P.418.
51. Smith P., Peterson M., Schwartz S. Cultural values, sources of guidance and their relevance to managerial behavior // Journal of cross-cultural psychology. 2002. Vol. 33. No. 2. P. 188–208.
52. Sorokin P. A. Chelovek. Civilizaciya. Obshestvo / Obsh. red., sost. i predisl. A. Yu. Sogomonov; Per. s angl. M.: Politizdat, 2016. 543 p.78

53. Szczepański J. (1966) Elementarne pojęcia socjologii, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, s. 204
54. Turner J.H., Socjologia. Koncepcje i ich zastosowania, Zysk i S-ka, Poznań 1998
55. Ulman P. (2015), Dochody członków gospodarstwa domowego w Polsce, "Folia Oeconomica Cracoviensia", t. LVI, s. 23–34.
56. Vasilenko V. N. Arkhytektura rehyonal'noho ekonomycheskoho prostranstva: [Architecture of the Regional Economic Space] Monograph / NAS of Ukraine. Institute of Economic and Legal Studies. Donetsk: OOO South-East, LTD., 2006. 311 p.
57. Vielrose E. (1960), Rozkład dochodów według wielkości, Polskie Wydawnictwo Gospodarcze, Warszawa.
58. World Bank. (2023). Poverty and Inequality Platform URL : <https://pip.worldbank.org/>
59. World Inequality Database. URL: <https://wid.world/data/>.
60. World inequality report 2022 URL: https://wir2022.wid.world/website/uploads/2021/12/WorldInequalityReport2022_Full_Report.pdf.
61. World inequality report 2022. URL : https://wir2022.wid.world/website/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_RAPPORT_A4.pdf
62. Worldbank.org. URL : <https://blogs.worldbank.org/>
63. Zenga M. M. (2007), Krzywa nierówności i wskaźnik nierówności w oparciu o stosunki między dolną i górną średnią arytmetyczną, "Statistica & Applicazioni", t. 5, nr 1, s. 3–28.
64. Zenga M. M. (2010), Mieszanka skróconych rozkładów Pareto Poliscichio z wagami beta, "Statistica & Applicazioni", t. 8, nr 1, s. 3–25.